

365

Aikuisopiskelun tietopalvelujen, neuvonnan ja ohjauksen kehittäminen

*Opetusministeriön ja työministeriön
asettaman valmisteluryhmän
ehdotukset toimenpideohjelmaksi*

Aikuisopiskelun tietopalvelujen, neuvonnan ja ohjauksen kehittäminen

Opetusministeriön ja työministeriön
asettaman valmisteluryhmän ehdotukset
toimenpideohjelmaksi

Opetusministeriölle Työministeriölle

Opetusministeriö ja työministeriö asettivat 1.6.2005 yhteisen valmisteluryhmän laatimaan toimenpideohjelman aikuisopiskelun tieto- ja neuvontapalvelujen ja ohjauksen kehittämisestä.

Työn tavoitteeksi asetettiin, että vuoteen 2008 mennessä kansalaisilla on käytettävissään koko koulutustarjonnan kattavat monipuoliset ja asiakaslähtöiset tieto- ja neuvontapalvelut ja että kaikissa aikuiskoulutusta järjestävissä oppilaitoksissa ja korkeakouluissa on käytössä myös aikuisopiskeluun soveltuvat ohjausjärjestelyt. Kehittämistoimilla edistetään osaamisen tunnustamista ja tunnistamista, oppimisvaikeuksien voittamista ja aikuisopiskelussa aliedustettujen ryhmien entistä laajempaa osallistumista koulutukseen. Kehittämistoimilla vahvistetaan myös opetus- ja ohjaushenkilöstön ohjauksellista osaamista ja aikuispedagogiikan hallintaa, työhallinnon neuvonta- ja ohjaustoimintaa ja henkilöstön osaamista sekä eri toimijoiden välistä verkostoyhteistyötä. Laadukas aikuisten ohjaus- ja neuvontatyö edellyttää opetus- ja työhallinnon määrätietoista yhteistyötä ja moniammatillisen osaamisen hyödyntämistä.

Toimeksiannon mukaan valmistelutyössä tuli hyödyntää mm. seuraavia hankkeita:

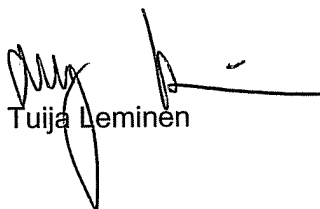
- Opintoluotsi -tieto- ja neuvontapalvelu
- AIHE (Aikuisopiskelun henkilökohtaistaminen) -hanke
- Noste-ohjelma
- Opinto-ohjauksen tila aikuisoppilaitoksissa -arviointiraportti
- Opetushallituksen tietopalvelut
- työllisyyden politiikkaohjelman hankkeet
- opiskelijan oppimisvalmiuksiin ja -vaikeuksiin liittyvät hankkeet
- Työhallinnon tiedotus-, neuvonta- ja ohjauspalvelut
- Nuorten ohjauspalveluiden järjestäminen (OPM 29:2004)
- Opillaan- ja opinto-ohjauksen pilottihanke/OPM (em. politiikkaohjelman rahoitus)
- Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustaminen (OPM 27:2004)
- Vapaan sivistystyön informaatio-ohjauksen tavoitteet ja eteneminen

Valmisteluryhmän puheenjohtajaksi nimettiin johtaja Marita Savola opetusministeriöstä ja työmarkkinaneuvos Tuija Leminen työministeriöstä. Valmisteluryhmän jäseniksi nimettiin opetusneuvos Jorma Ahola, opetusneuvos Juha Arhinmäki, opetusneuvos Maija Innola, kehittämispäällikkö Kirsti Kylä-Tuomola, opetusneuvos Armi Mikkola ja opetusneuvos Tarja Riihimäki opetusministeriöstä, opetusneuvos Aino Rikkinen ja opetusneuvos Pentti Yrjölä Opetushallituksesta, projektipäällikkö Marja Pakaste (Noste-ohjelma) sekä ylitarkastaja Teija Felt ja ylitarkastaja Liisa Winqvist työministeriöstä. Valmisteluryhmän sihteereinä ovat toimineet ylitarkastaja Tuija Groop työministeriöstä, opetusneuvos Raija Meriläinen opetusministeriöstä ja opetusneuvos Aino Rikkinen Opetushallituksesta.

Valmisteluryhmä on toimeksiantonsa mukaisesti järjestänyt keskeisille tahoille kuulemistilaisuuden 12.12.2005. Kuulemistilaisuuden lisäksi ryhmä on pitänyt kymmenen kokousta.

Valmisteluryhmä jättää kunnioittavasti ehdotuksensa aikuisopiskelun tietopalvelujen, neuvonnan ja ohjauksen toimenpideohjelmaksi opetusministeriölle ja työministeriölle jatkotoimenpiteitä varten.

Helsingissä 20.3.2006

Tuija Leminen

Marita Savola

Jorma Ahola

Juha Arhinmäki

Maija Innola

Kirsti Kylä-Tuomola

Armi Mikkola

Tarja Riihimäki

Pentti Yrjölä

Marja Pakaste

Teija Felt

Liisa Winqvist

Tuija Groop

Raija Meriläinen

Aino Rikkinen

SISÄLLYSLUETTELO

1. TOIMEKSIANTO JA SEN TAUSTA	2
1.1. Osaamista, työuria ja tasa-arvoa koskevat haasteet	2
1.2. Kansainvälinen näkökulma	3
1.3. Valmisteluryhmän tehtävä ja kokoonpano	5
1.4. Keskeiset käsitteet	6
2. AIKUISOPISKELUN TIETO- JA NEUVONTAPALVELUJEN JA OHJAUKSEN NYKYTILA	7
2.1. Työkäisen aikuisväestön osaaminen ja koulutus	7
2.2. Kansalaisen ja työelämän käytössä olevat tieto- ja neuvontapalvelut	11
2.3. Aikuisten ohjauspalvelut	12
2.4. Ohjaus- ja neuvontapalveluiden henkilöstö, koulutus ja tutkimus	14
2.5. Toiminnan keskeisten arviointien tulokset ja suositukset	15
2.6. Keskeiset kehittämishankkeet	17
2.6.1. Tietopalvelut verkossa	17
2.6.2. Neuvonta- ja ohjauspalveluja sisältäviä kehittämishankkeita	18
3. NÄKEMYS PALVELUIDEN TILASTA JA KEHITTÄMISTARPEISTA	21
3.1. Kuulemistilaisuuden palaute	21
3.2. Valmisteluryhmän näkemykset kehittämistarpeista ja -toimista	22
4. TOIMENPIDE-EHDOTUKSET	24
4.1. Tietopalvelut aikuisille soveltuviksi ja helppokäyttöisiksi	24
4.2. Neuvonta- ja ohjauspalvelujen saatavuutta parannettava	25
4.3. Ohjauksen tueksi on kehitettävä työkäisen aikuisväestön osaamisen tunnustamiseen uusia välineitä ja toimintatapoja	26
4.4. Ohjauksen strategista asemaa ja tutkimusta vahvistettava ja ohjaustehtäviä hoitavien koulutusta lisättävä	27
4.5. Kehittämispolitiikka vaatii yhteistyötä ja verkostoitumista	28

LIITTEET

- Liite 1. Tärkeimmät tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut sekä palveluiden tuottajat
- Liite 2. Aikuisohjauksen rahoitus vuoden 2006 talousarviossa
- Liite 3. Eräitä tietoja aikuisille tarkoitetusta ammatillisesta koulutuksesta
- Liite 4. Aikuisten opiskelun tärkeimmät tukimuodot
- Liite 5. Kuvaus Opintoluotsi –palvelun konseptista
- Liite 6. Työssä olevan aikuisen ohjauksen palvelupolku
- Liite 7. Hakevan toiminnan nivelyminen näyttötutkintoprosessiin

1. TOIMEKSIANTO JA SEN TAUSTA

1.1. Osaamista, työuria ja tasa-arvoa koskevat haasteet

Väestön ikärakenteen kehitys, tieto- ja viestintätekniikan vaikutukset, työelämän monitahoinen muutos sekä globalisaation eteneminen ja alueellinen kehitys asettavat työikäisen väestön osaamiselle suuria haasteita. Vuoteen 2015 mennessä noin miljoona nykyiseen työvoimaan kuuluvaa jää eläkkeelle tai siirtyy muusta syystä työelämän ulkopuolelle. Ikäluokkien pieneneminen vauhdittaa pyrkimyksiä työvoiman saatavuuden turvaamiseen, työurien pidentämiseen ja työllisyysasteen nostamiseen. Työvoimalta vaaditaan tulevaisuudessa entistä parempaa osaamista, sen jatkuvaa kehittämistä ja kykyä sopeutua koko ajan muuttuviin olosuhteisiin.

Aikuiskoulutuksen laaja-alainen kehittäminen ja koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden parantaminen ovat opetusministeriön (Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma vuosille 2003 - 2008) ja työministeriön (työllisyyden politiikkaohjelma, työpolitiikan strategia) keskeisiä tavoitteita. Aikuiskoulutuspolitiikan lähtökohdat ovat työikäisen aikuisväestön osaamisen jatkuva kehittäminen, aikuisopiskelussa aliedustettujen ryhmien koulutusmahdollisuuksien lisääminen sekä yhteiskunnan eheyden, tasa-arvon ja aktiivisen kansalaisuuden edistäminen. Parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän arvioiden mukaan työikäisellä aikuisväestöllä tulisi olla mahdollisuudet osaamisensa jatkuvaan kehittämiseen sekä 10 - 15 vuoden välein sen perusteelliseen remontointiin.

Jatkossa yhä suuremmalla osalla väestöstä on työelämään tullessaan vahva yleissivistävä koulutus sekä ammatillinen tai korkeakoulutasoinen peruskoulutus. Pyrittäessä työurien pidentämiseen ja ammatillisen liikkuvuuden edistämiseen on panostettava riittävästi koulutuksessa hankitun osaamisen ylläpitämiseen ja uusintamiseen. Vielä pitkään työelämässä on runsaasti vailla ammatillista perustutkintoa olevia henkilöitä. Koulutustason kohottaminen on tästä syystä aikuiskoulutuspolitiikan keskeinen tehtävä myös jatkossa. Maahanmuuttajaväestön määrän lisääntyminen ja monikulttuurisuus ovat myös aikuiskoulutuspolitiikan haasteita.

Työn ja työmarkkinoiden jatkuva muutos heijastuu mm. työvoimaan ja yksilöihin kohdistuvina muuttuvina vaatimuksina. Ihmisille tarjoutuu uusia mahdollisuuksia, mutta kehityksen vauhti ja kilpailu synnyttävät myös kitkatekijöitä. Yhteiskunnallisen murroksen takia epävarmuus työelämässä on lisääntynyt, ja yksilöiden oman elämän hallinta on sen seurauksena tullut haasteellisemmaksi. Paikkansa löytäminen, osaamisen jatkuva kehittäminen, työttömyyden kohtaaminen tai terveydelliset rajoitukset ovat vaativia haasteita ja tuovat monta epävarmuustekijää elämään. Elämäntilanne ja ura vaativat nykyään yksilöllisempiä ratkaisuja kuin perinteiset opinto-, ammatti- ja työurat. Kun ennen siirryttiin opiskeluvaiheen jälkeen työhön, vuorottelevat nyt työ, työttömyys ja koulutusvaiheet. Toistuva ja jatkuva kouluttautuminen on osa urakehitystä.

Toisaalta perherakenteet, lähiympäristön rakenteet ym. turvallisuustekijät löystyvät, mikä aiheuttaa irrallisuuden lisääntymistä. Yksilön on itse tehtävä omasta ”tarinastaan” järkevä ja jatkuva. Kyky reflektioon, omien ajattelumallien perusteiden tarkasteluun, on postmodernissa yhteiskunnassa oleellinen selviytymisen ehto ja tässä prosessissa ohjauksellinen tuki on tärkeä apukeino. Työpolitiikan strategiassa neuvonta-

ja ohjauspalvelut yhdistetään syrjäytymisen ehkäisyyn ja ennen kaikkea osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseen. Neuvonta- ja ohjauspalveluilla pyritään myös työllisyysasteen nostoon - osaava kansalainen todennäköisesti pysyy ja viihtyy työelämässä pidempään (Mind over Career, Työpoliittinen tutkimus 2005).

Aikuiskoulutuksella on keskeinen tehtävä työikäisen aikuisväestön osaamisen ylläpitämisessä ja uusintamisessa. Opetusministeriön vastuulla on aikuiskoulutuksen kattava järjestäjäverkko, riittävä perustarjonta, toimiva tutkintojärjestelmä ja laadunvarmistus sekä opetushenkilöstön kelpoisuus ja osaaminen. Työelämässä pysymistä ja työllistymistä tuetaan sekä proaktiivisella että korjaavalla työvoimakoulutuksella. Työelämän ja kansalaisten osaamistarpeisiin vastaavien järkevien työ- ja koulutusurien suunnittelussa sekä niiden toteuttamiseksi tarvittavien opintojen läpiviemiseksi tarvitaan kattavia tieto- ja neuvontapalveluita sekä ohjausta.

Edellä kuvattuihin haasteisiin vastataan elinikäisen oppimisen politiikalla, osaamistarpeiden ennakkoinnilla, työelämän kehittämistoimilla sekä työelämän ja koulutuksen yhteistyötä ja koulutuksen järjestäjien työelämäosaamista tehostamalla. Hallitus on asettanut tavoitteeksi työikäisen aikuisväestön vuotuisen koulutukseen osallistumisasteen nostamisen 54 prosentista 60 prosenttiin vuoteen 2008 mennessä. Määrällisen tavoitteen lisäksi on pystyttävä nostamaan aikuiskoulutuksen laatua ja vaikuttavuutta sekä tehostamaan resurssien käyttöä tuottavuuden parantamiseksi.

Tässä onnistuminen edellyttää verkostoitumista ja määrätietoista opetus- ja työhallinnon yhteistyötä. Keskeisessä roolissa ovat aikuisopiskelua koskevat tieto- ja neuvontapalvelut sekä koulutus- ja työuran suunnittelua ja sen vaatiman osaamisen hankkimista tukeva ohjaus. Välttämätön edellytys on riittävä ja työikäisen aikuisväestöön tarpeisiin soveltuva koulutustarjonta ja tutkintojärjestelmät, aiemman osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen kattavan järjestelyt, aikuisopiskelun taloudelliset edellytykset ja tukimuodot sekä henkilöstön osaaminen, voimavarat ja asennoituminen koko ketjun osalta.

1.2. Kansainvälinen näkökulma

Sekä Euroopan unioni että OECD ovat nostaneet elinikäisen oppimisen politiikan ja koulutus- ja työuran kattavan ohjauksen keskeiseen rooliin tulevien vuosien kehittämiss politiikassa. Euroopan opetusministereiden Maastrichtin kommunikation ja Koulutus 2010 -ohjelman pohjalta elinaikaisen ohjauksen tehostaminen on esitetty yhdeksi koulutuspolitiikan painopisteeksi kaikissa jäsenmaissa. Tavoitteena on taata tarkoituksenmukaiset ohjaus- ja neuvontapalvelut kansalaisille yksilöllisten ja joustavien opintopolkujen suunnittelemiseksi. Neuvoston toukokuussa 2004 hyväksymässä päätöslauselmassa palvelujen järjestämisen lähtökohdaksi on määriteltä:

- 1) urasuunnittelua tukevien valmiuksien kehittäminen
- 2) palvelujen saatavuuden lisääminen sekä
- 3) palvelujen laadun parantaminen.

Elinaikaisen ohjauksen lähtökohdiksi ja tavoitteiksi on määriteltä seuraavia tekijöitä:

- 1) koulutuksen ja työvoiman kehittämiseen tehtyjen investointien tehokkuus
- 2) työmarkkinoiden tehokkuus
- 3) elinikäinen oppiminen

- 4) osallisuus
- 5) yhteiskunnan tasa-arvo sekä taloudellinen kehitys.

Elinaikaisella ohjauksella tuetaan monien Euroopan unionin poliittisten päämäärien saavuttamista eli se on siis tärkeä väline Euroopan kilpailukyvyn edistämiseksi. Jos elinikäinen ohjaus toteutuu hyvin, voidaan lisätä koulutuksen ja työvoiman kehittämiseen tehtyjen investointien sekä työmarkkinoiden tehokkuutta ja yleisesti taloudellista kehitystä. Elinikäinen oppiminen edellyttää, että kansalaisilla on käytettävissään koulutus- ja uravalintojaan varten riittävät ohjaus- ja neuvontapalvelut. Kansalaisten sosiaalista osallisuutta ja yhteiskunnallista tasa-arvoa voidaan edistää, jos ohjauspalvelut ovat tehokkaasti kaikkien väestöryhmien käytettävissä kaikissa elämänvaiheissa.

EU:n asiakirjoissa korostetaan, että hyvin järjestetty ohjaus palvelee laajasti yhteiskunnan eri osapuolten tavoitteita. Kansalainen kykenee sovittamaan yhteen omat tavoitteensa, koulutusvaihtoehdot ja urakehityksensä työmarkkinoiden tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaan. Koulutusorganisaatiot saavat puolestaan motivoituneita opiskelijoita ja yritykset sopivia työntekijöitä, joilla on kykyä kehittää ammattitaitoa. Yhteiskuntaa ja taloudellista kehitystä voidaan vauhdittaa aktiivisen kansalaisuuden ja joustavan työvoiman liikkuvuuden avulla.

Ohjauksen järjestämisen periaatteiden tulee EU:n asiakirjojen mukaan pohjautua asiakaslähtöisyyteen, aktiiviseen osallisuuteen ohjausprosessissa, ohjauspalvelujen saatavuuden parantamiseen sekä jatkuvaan laadunvarmistukseen. Ohjauspalveluiden kokonaisarviointia voi tarkastella viiden ns. metakriteerin kautta. Ne ovat seuraavat:

- asiakaslähtöisyyden toteutuminen
- ohjausalan ammattilaisten kompetenssit
- palveluiden pysyvä laadun varmistus
- eri osa-alueiden kattavuus sekä
- julkishallinnon palveluiden rinnalla toimivien ohjauspalveluiden järjestäminen.

OECD ja Euroopan komissio suorittivat yhdessä vuosina 2001 - 2003 monien maiden kansallisten uraohjauspolitiikkojen arvioinnin. Tavoitteena oli selvittää, miten uraohjauspalvelut edistävät elinikäistä oppimista ja aktiivista työmarkkinapolitiikkaa. Loppuraportissa (Career Guidance, A handbook for policy makers, 2004) kiinnitetään aikuisväestön osalta huomiota mm. siihen, että helposti saavutettavia palveluita on vähän, harvat yritykset huolehtivat työntekijöiden urakehityksestä, työnantajat ja työntekijäjärjestöt - vaikkakin tunnistavat tarpeen - ovat riittämättömästi kiinnostuneita uraohjauksen kehittämiseksi. Raportin mukaan kuitenkin uudet monien osapuolten kumppanuudet voivat edistää uraohjausta, jonka tulisi aina olla olennainen osa aikuiskoulutusohjelmia. Raportissa kiinnitetään myös runsaasti huomiota uraohjauksen laadun kehittämiseen ja sen systemaattiseen ja jatkuvaan arviointiin.

1.3. Valmisteluryhmän tehtävä ja kokoonpano

Edellä selostettuihin aikuiskoulutus- ja työvoimapolitiikan ajankohtaisiin tavoitteisiin liittyen opetusministeriö ja työministeriö asettivat 1.6.2005 yhteisen valmisteluryhmän, jonka tehtäväksi asetettiin aikuisopiskelun tieto- ja neuvontapalveluiden ja työ- ja koulutusurien suunnittelua tukevien opintojen ohjauksen kehittämistä koskevan toimenpideohjelman laatiminen. Tavoitteeksi valmistelutyölle asetettiin, että vuoteen 2008 mennessä kansalaisilla olisi käytettävissään koko koulutustarjonnan kattavat monipuoliset ja asiakaslähtöiset tieto- ja neuvontapalvelut ja että kaikissa aikuiskoulutusta järjestävissä oppilaitoksissa ja korkeakouluissa on käytössä myös aikuisopiskeluun soveltuvat ohjausjärjestelyt.

Kehittämistoimilla edistetään erityisesti osaamisen tunnistamista ja tunnustamista, oppimisvaikeuksien voittamista ja aikuisopiskelussa aliedustettujen ryhmien entistä laajempaa osallistumista koulutukseen. Kehittämistoimilla parannetaan myös opetus- ja ohjaushenkilöstön ohjauksellista osaamista ja aikuispedagogiikan hallintaa, työhallinnon neuvonta- ja ohjaustoimintaa, henkilöstön osaamista sekä eri toimipisteiden välistä verkostoyhteistyötä. Välttämättömänä pidetään opetus- ja työhallinnon määrä- tietoista yhteistyötä ja moniammatillisen osaamisen hyödyntämistä.

Valmistelutyössä on toimeksiannon mukaisesti hyödynnetty meneillään olevien hankkeiden ja ohjelmien (mm. Aihe, Noste, Opintoluotsi, työhallinnon tiedotus-, neuvonta- ja ohjauspalveluihin sekä työvoimakoulutuksen kehittämiseen liittyvät hankkeet) kokemuksia, opetus- ja työhallinnon nykyisiä tieto- neuvonta- ja ohjauspalveluita sekä laadittujen arviointien tuloksia. Valmisteluryhmä tutustui ja hyödynsi työssään seuraavia työryhmien mietintöjä: Nuorten ohjauspalveluiden järjestäminen (OPM 29:2004), Oppilaan- ja opinto-ohjauksen pilottihanke/OPM (työllisyyden politiikkaohjelman rahoitus), Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustaminen koulutusjärjestelmässä (OPM 27:2004) sekä Vapaan sivistystyön informaatio-ohjauksen tavoitteet ja eteneminen.

Valmisteluryhmän puheenjohtajina ovat toimineet johtaja Marita Savola opetusministeriöstä ja työmarkkinaneuvos Tuija Leminen työministeriöstä. Valmisteluryhmän jäseniksi nimettiin opetusneuvos Jorma Ahola, opetusneuvos Juha Arhinmaki, opetusneuvos Maija Innola, kehittämispäällikkö Kirsti Kylä-Tuomola, opetusneuvos Armi Mikkola ja opetusneuvos Tarja Riihimäki opetusministeriöstä, opetusneuvos Aino Rikkinen ja opetusneuvos Pentti Yrjölä Opetushallituksesta, projektipäällikkö Marja Pakaste (Noste-ohjelma) sekä ylitarkastaja Teija Felt ja ylitarkastaja Liisa Winqvist työministeriöstä. Valmisteluryhmän sihteereinä ovat toimineet ylitarkastaja Tuija Groop työministeriöstä, opetusneuvos Raija Meriläinen opetusministeriöstä ja opetusneuvos Aino Rikkinen Opetushallituksesta.

Valmisteluryhmä on toimeksiantonsa mukaisesti kuullut alan tutkijoita ja asiantuntijoita. Tässä tarkoituksessa järjestettiin 12.12.2005 laaja kuulemistilaisuus, jonka tuloksia on selostettu luvussa 3.1. Kuulemistilaisuuden lisäksi valmisteluryhmä on pitänyt yhteensä kymmenen kokousta.

1.4. Keskeiset käsitteet

Valmisteluryhmä on laatinut työnsä pohjaksi tärkeimpiä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita sekä niiden tuottajia koskevan jäsenyyksen, joka on **liitteenä 1**. Työnsä pohjaksi valmisteluryhmä on määritellyt ja konkretisoinut keskeiset käsitteet seuraavalla tavalla.

Tietopalvelut, neuvonta ja ohjaus

1) Tietopalvelut voidaan jakaa kahteen osaan:

- Aikuiset käyttävät internetiin tuotettuja palveluja etsiessään koulutus- ja ammattitietoa. Olennaista on tuottaa välineitä, joiden avulla kansalaiset pystyvät käyttämään verkosta löytyvää tietoa hyödykseen ja tekemään heille sopivia tutkinto- ja koulutusvalintoja.
- Tietopalveluilla tarkoitetaan myös sitä, että asiakkaalle annetaan hänen tarvitsemiaan tietoja koulutuksesta, tutkinnoista ja urapalveluista.

Tiedon tuottaja huolehtii tietojen oikeellisuudesta ja riittävydestä.

2) Neuvonta perustuu asiantuntijatietoon. Asiakkaalle neuvotaan sopiva toimintatapa. Asiakas odottaa saavansa ongelmaansa asiantuntijanapua neuvon muodossa. Hän on neuvon pyytäjä ja vastaanottaja. Asiakas päättää neuvon noudattamisesta. Neuvontapalvelut - kuten ohjauspalvelutkin - voivat toimia henkilökohtaisesti kasvotusten, puhelinpalveluna tai sähköisenä verkkoneuvontana. Neuvontapalveluja voidaan toteuttaa myös ryhmäpalveluina.

3) Ohjaus edistää keskustelun keinoin asiakkaan itsetuntemusta, omaa kykyä parantaa elämäänsä ja tehdä päätöksiä. Asiakas osallistuu aktiivisesti esittämiensä pulmien ratkaisemiseen. Hänen tavoitteensa ja tulkintansa ovat työskentelyn lähtökohtana. Asiakas on oman elämänsä asiantuntija.

Osaamisen tunnustaminen

Aikuisten elämäntilanteista juontuu useanlaisia ohjaustarpeita. Tällaiset aikuisen rooliin liittyvät ohjaus- ja keskustelutarpeet voivat liittyä sosiaalisiin, taloudellisiin ja kulttuurisiin kysymyksiin tai emotionaalisiin kysymyksiin, perhesuhteisiin, elämänkulun siirtymiin, kriiseistä selviytymisen käsittelyyn sekä itsetuntemuksen ja -tietoisuuden edistämiseen.

Osaamisen tunnustaminen eri koulutusasteisissa tutkinnoissa tuo aikuisten ohjaukseen piirteitä, joita ei aikaisemmin ollut. Erytispiirteinä voidaan todeta mm. osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen liittyvät sisältökokonaisuudet ja asiantuntemuksen tarpeet ohjauksessa. Suomalaisessa koulutusjärjestelmässä näyttötutkintojärjestelmä on yksi esimerkki osaamisen tunnustamisjärjestelmästä. Ohjausta voidaan pitää myös opettajan ammattia ja toimintaa muuttavana uutena toimintatapana, jota ilman osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on käytännössä mahdotonta. Ohjaus on sekä keskeinen vuorovaikutuksen tuottamisen tapa, auttamisen menetelmä että myös prosessia ylläpitävä työväline ja kokonainen työskentelymuoto näyttötutkintojärjestelmässä.

Elinikäinen ohjaus

Erityisesti Euroopan unionin ja OECD:n asiakirjoissa esiintyvä käsite on useimmiten käännetty termiksi elinaikainen ohjaus. Valmisteluryhmä käyttää po. termistä omassa työssään nimeä elinikäinen ohjaus.

Elinikäiseen oppimiseen liitettävällä ohjauksella tarkoitetaan niitä toimia, joiden avulla eri ikäiset kansalaiset voivat määrittellä valmiutensa, taitonsa ja kiinnostuksensa, missä tahansa elämänvaiheessa, tehdä koulutukseen ja ammattiin liittyviä päätöksiä. Ohjauspalveluja tuotetaan eri toimintaympäristöissä: oppilaitoksissa ja työvoimatoimistoissa, työpaikoilla, järjestöissä sekä yksityisinä palveluina. Aikuisten eri roolit vaikuttavana kansalaisena, kasvattajana ja tuotannon tekijänä on otettu huomioon elinikäisessä oppimisessa. Nämä samat roolit vaikuttavat myös aikuisten ohjaustarpeisiin ja siksi ohjauksen laaja kokonaisvaltainen lähestymistapa ja määrittely on tarpeen ottaa huomioon ohjauspalvelujen kehittämisessä.

Laajasti tarkasteltuna ohjauksen tavoitteena on auttaa aikuista yksilöä tekemään perusteltuja päätöksiä ja siirtymiä niin henkilökohtaisessa, koulutuksellisessa kuin työuraan liittyvässä elämänsä elämissä. Aikuisten ohjaus kytketään päätöksenteon ja valintojen teon tukemiseen, jossa yksilöä autetaan rakentamaan urapolkuaan omien päätösten ja ratkaisujen avulla läpi elämänsä. Aikuisten ohjauksen perustana on yksilön kunnioittaminen sekä yksilön itsemääräämisen ja omatoimisuuden tukeminen.

2. AIKUISOPISKELUN TIETO- JA NEUVONTAPALVELUIDEN JA OHJAUKSEN NYKYTILA

2.1. Työikäisen aikuisväestön osaaminen ja koulutus

Työikäisen aikuisväestön koulutustaso voidaan karkeasti jakaa kolmeen luokkaan: vajaa kolmannes 25 – 64-vuotiaista on vailla ammatillisesti eriytynyttä koulutusta, noin 25 % on vailla perusasteen jälkeistä koulutusta ja noin 5 %:lla on ylioppilastutkinto. Runsaalla kolmanneksella ko. väestöstä on ammatillinen peruskoulutus ja noin kolmanneksella tätä korkeampi koulutus. Ylioppilaista on opistoasteen tutkinnon suorittaneita noin 17 % ja noin 14 %:lla on korkea-asteen tutkinto. Työttömien koulutustaso on keskimääräistä alhaisempi, sillä heistä 43 % on vailla perusasteen jälkeistä koulutusta.

Koska vähän koulutettujen määrä on erityisen suuri ikääntyvässä, lähellä eläkeikää olevissa ikäluokissa, nousee työikäisen väestön koulutustaso nopeasti. Ennusteen mukaan vailla toisen asteen koulutusta olevaa 25 - 64-vuotiaista väestöä on vuonna 2012 enää noin 470 000 kun heitä tällä hetkellä on yli 700 000. Vastaavalla ajanjaksolla korkea-asteen suorittaneiden määrän ennakoitaan kasvavan vajaasta 400 000:sta vajaaseen 700 000:een.

Aikuisväestön osaamisessa tulee kuitenkin myös jatkossa olemaan joitakin erityishaasteita. Työelämän, palveluiden ja tuotannon muutoksen myötä tultaneen jatkossa työmarkkinoilla tarvitsemaan vähintään toisen asteen ammatillisesti eriytyvää koulutusta. Vaarana on pelkän perusasteen varassa olevan väestön syrjäytyminen. Tämän väestönosan määrän ennustetaan olevan useita satoja tuhansia. Sen väestön koulu-

tus ja koulutukseen ohjaus tulee olemaan yksilöllisen selviytymisen ja kansantalouden kestävävyyden kannalta ensiarvoisen tärkeää.

Toisaalta, vaikka nuoret ikäluokat koulutautuvat hyvin laajasti, jää kustakin ikäluokasta edelleen osa ilman ammatillisesti eriytyvää tutkintoa. Näitä nuoria aikuisia on 25 – 29 -vuotiaista noin 45 000 ja 30 – 34-vuotiaista noin 50 000.

Työvoiman saatavuuden turvaaminen, työllisyysasteen nostaminen sekä työikäisen aikuisväestön osaaminen ja sen jatkuva kehittäminen ovat työllisyys- ja koulutuspolitiikan keskeisiä tavoitteita. Opetusministeriön ja työministeriön yhteisiä tehtäviä ja tavoitteita ovat myös aikuiskoulutuksen laaja-alainen kehittäminen ja koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden parantaminen ottaen huomioon työssä tapahtuvan oppimisen ja työelämälaheisten koulutautumismuotojen lisääntymisen. Konkreettinen yhteinen tavoite on myös työikäisen aikuisväestön vuotuisen koulutukseen osallistumisasteen nostaminen 54 prosentista 60 prosenttiin vuoteen 2008 mennessä samoin kuin aikuisopiskelussa aliedustettujen ryhmien koulutusmahdollisuuksien lisääminen.

Pyrkimyksenä on, että omaehtoinen aikuiskoulutus yhdessä työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen ja henkilöstökoulutuksen kanssa muodostavat toimivan kokonaisuuden. Aikuiskoulutukseen osoitetaan valtion vuoden 2006 talousarviossa valtion rahoitusta yli 1,1 miljardia euroa, josta omaehtoiseen aikuiskoulutukseen 790 miljoonaa euroa ja työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen 220,2 miljoonaa euroa **liitteen 2** mukaisesti. Koulutuskustannusten lisäksi aikuisopiskelijoiden toimeentuloturvaan käytetään noin 250 miljoonaa euroa.

Tarkkoja ja vertailukelpoisia yritysten ja julkisyhteisöjen investointimääriä henkilöstökoulutukseen ei kaikilta osin ole saatavissa. Työnantajien keskusjärjestöjen tekemien selvitysten mukaan yksityiset työnantajat investoivat koulutukseen vuosittain noin 660 miljoonaa euroa. Kustannuksiin on laskettu mukaan myös koulutusajan palkat. Lisäksi valtio rahoittaa henkilöstönsä koulutusta vuosittain noin 80 miljoonalla eurolla.

Aikuisopiskelu, koulutustarjonta ja omaehtoinen aikuiskoulutus

Aikuisopiskelu määritellään toimijalähtöisesti. Aikuisopiskelu voi tapahtua formaalissa tai non-formaalissa koulutuksessa tai se voi olla informaalista oppimista. Aikuisopiskelija voi opiskella missä tahansa oppilaitoksessa tai koulutuksessa riippumatta siitä, onko koulutus suunniteltu aikuisille vai ei. Osa ammatillisesta perus- ja lisäkoulutuksesta järjestetään oppisopimuskoulutuksena. Merkittävä osa oppimisesta tapahtuu työelämässä. Aikuisten osaaminen kehittyy työelämässä tai, työn tarjoamista haasteista riippuen, heikkenee käytön puutteessa.

Nykyisessä elinikäistä oppimista korostavassa koulutuspolitiikassa lähtökohtana on opiskelijan mahdollisuus edetä erilaisissa opiskeluympäristöissä omiin tarpeisiin ja paikallisiin työmarkkinoihin soveltuvalla tavalla. Aikuiset opiskelevat yksilön omista tavoitteista lähtien. Aikuisten koulutustarpeet nousevat usein myös työelämästä riippumatta siitä, onko koulutusta tarjolla erikseen aikuisille vai ei.

Aikuiskoulutustutkimuksen mukaan 18 – 64-vuotiaan väestön kokonaisosallistumisaste on 54 %. Aikuisten opiskelu jakautuu epätasaisesti usean muuttujan mukaan. Karkeasti voidaan todeta, että aikuisiällä opiskelu kasautuu muutoinkin verrat-

tain hyväosaisille väestöryhmille. Työikäisessä väestössä aliedustettuja ryhmiä ovat erityisesti alhaisen pohjakoulutuksen omaavat, harvaanasuttujen alueiden väestö, heikossa työmarkkina-asemassa olevat, maatalous- ja muut yrittäjät sekä pk-sektorin henkilöstö. Työttömät osallistuvat aikuiskoulutukseen työssä olevia vähemmän. Naiset osallistuvat aikuiskoulutukseen miehiä enemmän kaikissa ikäryhmissä lukuun ottamatta 25 - 34-vuotiaita. Tässä ikäluokassa 64 prosenttia miehistä ja 59 prosenttia naisista osallistuu koulutukseen.

Aikuiset käyttävät koulutuspalveluja hyvin erilaisiin tarpeisiin ja heidän motivaationsa hyödyntää samaakin koulutusta on usein erilainen (**liite 3**). Yhtäältä ammatillisia opintoja käytetään oman työmarkkinatilanteen parantamiseen tai ammatin vaihtoon ja toisaalta osaamisen kehittämiseen omassa työssä ja yrityksen tai julkisyhteisön toiminnan kehittämiseen. Vastaavasti vapaatavoitteista koulutusta voidaan hyödyntää mm. harrastustoimintana tai vaikkapa yhteiskuntaan osallistumisen edellytysten parantajana. Toisinaan vapaatavoitteista koulutusta hyödynnetään myös ammatilliseen pätevytyymiseen. Tällaisia koulutuksia voivat olla esim. kansalaisopistojen tarjoama kieli- ja atk-koulutus.

Aikuiset hakevat koulutusjärjestelmästä kulloiseenkin tilanteeseen soveltuvia koulutuksia, jotka voivat olla samalla tai eri tasolla kuin heidän aikaisempi tutkintotasonsa. Lisäksi on otettava huomioon, että tutkintotavoitteinen koulutus on vain osa oppilaitosten ja korkeakoulujen järjestämästä koulutuksesta. Muu kuin tutkintotavoitteinen ammatillinen lisäkoulutus, avoin ammattikorkeakouluopetus ja ammattikorkeakoulujen erikoistumisopinnot, avoin yliopisto-opetus sekä yliopistojen erikoistumisopinnot ja muu täydennyskoulutus sekä vapaa sivistystyö tavoittavat vuosittain huomattavasti suuremman määrän aikuisia kuin tutkintotavoitteinen koulutus.

Hallituksen tavoitteena on kannustaa aikuisia nostamaan omaa tutkinto- ja koulutustasoaan. Tällä pyritään mm. nostamaan väestön koulutustasoa ja lisäämään edellytyksiä positiiviselle urakierrolle ja niin muodoin parantamaan työmarkkinoiden dynamiikkaa. Käytännössä aikuiset tekevätkin opiskelupäätöksiään kulloisenkin työmarkkina- ja muun elämäntilanteen perusteella. Monasti saattaa olla niin, että omien tavoitteiden ja kehitymissuunnitelmien perusteella on tarkoituksenmukaisempaa osallistua muuhun kuin tutkinnon tasoa kohottavaan koulutukseen; joskus myös omaa tutkintoaan alemman asteisiin opintoihin.

Päällekkäiskouluttautuminen on ilmiönä koulutuspoliittisesti merkittävä. Vähintään 25-vuotiaana ammatillisen perustutkinnon aloittaneista vajaalla puolella on jo taustallaan ammatillinen perustutkinto ja selvästi yli puolella ammatillinen perustutkinto tai ylioppilastutkinto. Noin 15 prosentilla on taustallaan opisto- tai korkea-asteen tutkinto. Toisaalta esimerkiksi erikoisammattitutkinnon aloittaneista noin puolella on taustallaan opisto- tai korkea-asteen tutkinto. Yliopistojen uusista opiskelijoista yli viidennes on opinnot aloittaessaan yli 25-vuotiaita ja osalla on jo suoritettuna korkeakoulututkinto. Voidaan myös arvioida, että osa täydennyskoulutuskysynnästä suuntautuu opintojen maksuttomuuden takia tutkintokoulutukseen (esim. johtamisen erikoisammattitutkintoon). Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi moninkertaisen koulutuksen vähentämisen. Tämä vaatii ohjaus- ja urasuunnittelupalveluja jo ennen koulutusvalintojen tekemistä.

Aikuisille suunnatut tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut on kyettävä näkemään aikuisen elämäntilanteen näkökulmasta. Tutkinto- ja koulutusjärjestelmä on ymmärrettävä kansalaisten käytössä olevana voimavarana, jota he voivat hyödyntää tarpeidensa ja tavoitteidensa mukaisesti. Aikuisten koulutuspäätökseen vaikuttavat merkittävästi myös erilaiset tukimuodot (**liite 4**). Kaikki edellä mainittu asettaa suuria haasteita tieto- neuvonta ja ohjauspalveluiden kehittämiseksi.

Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus

Keskeisin työhallinnon instrumentti osaamisen edistämiseksi on työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus. Sen tarkoituksena on edistää ja ylläpitää työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapainoa sekä ehkäistä työttömyyttä, sen pitkittymistä ja työvoimapulaa. Koulutuksella parannetaan työmarkkinoiden toimivuutta vastaamalla työmarkkinoiden määrällisiin, laadullisiin ja alueellisiin muutoksiin. Koulutus on suunnattu ensisijaisesti työttömille henkilöille. Myös muiden ryhmien kuten työvoiman ulkopuolella olevien ja työssä olevien koulutus on mahdollista työvoimakoulutuksena.

Koulutus on pääasiassa ammatillista perus-, uudelleen-, jatko- tai täydennyskoulutusta. Koulutusta järjestetään yli kahteensataan ammattiin. Kaikesta ammatillisesta työvoimakoulutuksesta noin 70 % on tutkintoon tai sen osiin johtavaa. Lisäksi työvoimakoulutuksena voidaan tietysti edellytyksin hankkia myös yliopisto- ja ammattikorkeakoulututkintoon tähtäävää koulutusta. Osa työvoimakoulutuksesta on ohjaavaa ja valmentavaa koulutusta, jossa etsitään henkilöille sopivaa työ- ja koulutusvaihtoehtoa, kohennetaan tietotekniikan yleisvalmiuksia, työnhakutaitoja sekä edistetään maahanmuuttajien kotoutumista ja kielitaitoa.

Työvoimakoulutuksen suunnittelu tapahtuu aluetasolla ja se perustuu työvoiman osaamistarpeiden ennakkointiin yhteistyössä yritysten ja eri sidosryhmien kanssa. Työvoima- ja elinkeinokeskukset hankkivat koulutuksen eri koulutusorganisaatioilta.

Työvoimakoulutuksella voidaan myös kouluttaa työntekijöitä suoraan yritysten tarpeisiin ns. yhteishankintakoulutuksena. Tällöin yritys ja työhallinto suunnittelevat, rahoittavat ja toteuttavat koulutuksen yhdessä. Yhteishankintakoulutusta voidaan hyödyntää tilanteissa, joissa rekrytoidaan uutta työvoimaa, kehitetään henkilöstön ammatillista osaamista yrityksen toiminnan muutos- ja kehittämistilanteissa tai parannetaan koulutuksella työntekijöiden mahdollisuuksia sijoittua uuteen työhön tai ammattiin tilanteessa, jossa yritys joutuu vähentämään henkilöstöään tai lopettamaan toimintansa kokonaan.

Vuonna 2005 työvoimakoulutuksen aloitti 64 300 opiskelijaa. Työvoimakoulutuksen kysyntä on selvästi suurempaa kuin tarjonta, sillä vain vajaa puolet hakijoista (154 000 hakemusta) pääsi koulutukseen. Työvoimakoulutus oli kohdennettu vanhempiin ikäluokkiin, joissa ammatillisen peruskoulutuksen taso on alhainen. Koulutustaustan mukaan suurin ryhmä 44 % oli keskiasteen tutkinnon suorittaneet ja pelkän perusasteen suorittaneita oli 32 % aloittaneista. Korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden osuus aloittaneista oli 19 %. Pääosa eli 77 % työvoimakoulutuksesta kohdennettiin työttömiin työnhakijoihin. Proaktiivisen työvoimakoulutuksen merkitys on kuitenkin kasvanut, sillä 7 % aloittaneista oli työttömyysuhan alaisia, 4 % työssä olevia ja 8 % työvoiman ulkopuolella olevia henkilöitä. Sukupuolen mukaan työvoimakoulutuksen aloittaneiden jakauma oli hyvin tasainen.

Henkilöstökoulutus

Henkilöstökoulutus on pääasiassa työnantajan investointia inhimillisen pääoman ja organisatorisen osaamisen kehittämiseen. Näin ollen henkilöstökoulutus perustuu liiketaloudellisen kannattavuuden kehittämiseen ja uusien innovaatioiden ja työn organisointimuotojen toteuttamiseen. Tämän takia henkilöstökoulutuksen kustannuksista vastaavat pääsääntöisesti yritykset ja julkisyhteisöt.

Henkilöstökoulutuksena voidaan tarjota toisen asteen tutkintoon valmistavaa koulutusta (etenkin ammatti- ja erikoisammattitutkinnot), mutta suurimmalta osaltaan se on lyhyttä, tiettyyn työtehtävään pätevöittävää tai osaamista laajentavaa koulutusta. Yritykset voivat hankkia tällaista koulutusta julkisen valvonnan alaisilta koulutuksen järjestäjiltä mukaan lukien korkeakoulut silloin, kun kyseessä ei ole tutkintoon johtava koulutus.

Työnantajan maksamaan koulutukseen osallistuu vuosittain vajaa puolet palkansaajista. Vuonna 2004 työnantajan maksamaan koulutukseen osallistui 71 % ylemmistä toimihenkilöistä, 53 % alemmista toimihenkilöistä ja 29 % työntekijöistä. (Työolobarometri 2004, Ylöstalo TM). Samansuuntaisia tuloksia työntekijöiden koulutukseen osallistumisesta on saatu SAK:n jäsenistöstään tekemässä selvityksessä.

2.2. Kansalaisen ja työelämän käytössä olevat tieto- ja neuvontapalvelut

Aikuisten kansalaisen kohdalla mm. ikä, elämäntilanne, koulutustausta ja asuinpaikka vaikuttavat mahdollisuuteen saada tieto- ja neuvontapalveluita.

Aikuisen saattaa olla vaikea jäsentää monimutkaista, järjestelmäkokeskeistä tietoa tutkinnoista ja koulutuksesta ja löytää itselleen tavoitteisiinsa ja elämäntilanteeseensa sopivat vaihtoehdot. Aikuinen koulutustietoa hakeva tarvitsee tietoa myös avoimen oppimisen tarjonnasta.

Aikuinen tarvitsee tietoa mm.

- aloista, ammateista ja työmarkkinatilanteesta
- täsmätietoa tutkinto- ja koulutuspalveluista sekä opintojen aikaisesta toimeentulosta
- tietoa tutkinto- ja koulutusalaista ja alueen tarjonnasta
- taustatietoa tarjonnasta vaihtoehtojen vertailuun.

Aikuisten käyttöön tuotetaan koulutusoppaita, esitteitä ja julkaisuja, joita vielä tarvitaan. Internet on kuitenkin jo ohittanut oppaat koulutukseen ja opiskeluun liittyvän tiedon hakukanavana. Sen suosio on kasvanut erityisesti keski-ikäisten ja sitä vanhempien keskuudessa. Itsepalveluperiaatteella tietopalveluita on tarjolla internetissä sekä oppilaitosten omilla nettisivuilla että mm. opetushallinnon ja työhallinnon tarjoamalla opintoluotsi- ja koulutusnetti -sivuilla. Useat tietojärjestelmät on suunnattu nuorille koulutettaville eikä aikuisten tarpeita ole otettu riittävästi huomioon, sillä aikuisten tieto- ja neuvontatarpeet nousevat osaamisesta, koulutustaustasta ja elämäntilanteesta.

Sekä opetusministeriö että työministeriö ovat viime vuosina kehittäneet verkkopalveluja, jotka auttavat kansalaisia itsenäisessä tiedonhaussa. Internetissä koulutus- ja ammattitietoa tarjoavia www-sivustoja on runsaasti (**liite 5**):

- hallinnonalojen (OPH, OPM, TM) vastuulla olevat laajat tietopalvelut
- koulutusmuotojen vastuutahojen kattavat hakupalvelut
- koulutusalojen taustayhteisöjen tarjontaa kokoavat palvelut
- oppilaitosten verkkosivut, kaupalliset hakupalvelut, erilaiset ad hoc-sivustot
- google ja muut yleiset hakupalvelut.

Neuvontapalvelut ovat pirstaloituneet eriytyvästi eri toimijoille sekä alueellisesti ja paikallisesti. Aikuisten verkostoituneet neuvontapalvelut eivät toimi vielä opetus- ja työhallinnossa. Alueellisesti ja paikallisesti on kuitenkin jo kehitteillä hyviä käytäntöjä. Verkottuminen ei ole vielä riittävän laajasti omaksuttu toimintatapa. Eri toimijoiden asiantuntemus on erilaista ja eritasoista eikä aina kohdennu asiakkaan tarpeisiin.

Työvoimatoimistojen koulutus- ja ammattitietopalveluun (Laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002, 6. luku, 12 §) on koottu tietoja aloista ja ammateista, koko maata ja kaikkia koulutusasteita koskevista koulutusvaihtoehdoista (mm. ajantasaiset tiedot opintojen sisällöistä, hakemisesta ja pääsyvaatimuksista) sekä opintojen rahoituksesta. Koulutusneuvojilla on käytössään kaikki sähköisesti tarjolla olevia tietopalveluita, opinto-oppaat ja muut tiedon lähteet. Henkilökohtainen koulutusneuvonta lähtee asiakkaan tilanteesta ja tarpeista, huomioiden mm. aiemman koulutuksen, osaamisen ja toiveet. Koulutusneuvonnan tavoite on, että asiakkaalla on neuvonnan jälkeen riittävät tiedot tehdä koulutukseen hakeutumista tai ammatillista kehittymistä koskevia päätöksiä.

Työvoimatoimistojen koulutusneuvontapalvelut ovat kaikille avoimia ja maksuttomia palveluja. Oppilaitoksissa neuvontapalveluja tarjotaan aikuisille tutkinnonsuorittajille ja koulutuksessa oleville. Palveluilla vastataan niihin työelämään ja omaan urakehitykseen liittyviin kysymyksiin, joiden eteen ihmiset elämänkaaren eri vaiheissa joutuvat. Päätoimisesti ja laaja-alaisesti koulutusasioihin liittyvää neuvontatyötä tekevien lukumäärä sekä neuvontaan käytetty aika on valtakunnallisesti vähäinen.

2.3. Aikuisten ohjauspalvelut

Laissa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998) säädetään, että ammatilliseen aikuiskoulutukseen sovelletaan ammattikoulutuslain (630/1998) 29 §:ä opiskelijan oikeudesta saada opetusta ja ohjausta. Asetuksessa (811/1998) säädetään, että opinto-ohjauksena opiskelijalle annetaan henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opintojen ohjausta. Laissa (1013/2005) ammatillisen aikuiskoulutuksen lain muuttamisesta 8 §:n 3 momentin mukaisesti koulutuksen järjestäjä huolehtii näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta. Opetushallitus voi antaa henkilökohtaistamista koskevia tarkempia määräyksiä. Aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen (812/1998) muutoksen (2005) 5 §:n mukaan näyttötutkintojen tiedotuksen ja neuvonnan järjestämisestä on sovittava näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa. Lukiolain (629/1998) mukaan opiskelijalla on oikeus saada opinto-ohjausta.

Aikuisten ohjausta säädellään vain ammatillisessa peruskoulutuksessa, näyttötutkinnoissa ja lukiokoulutuksessa. Henkilökohtaistaminen on tullut säädöksiin vasta vuonna 2005. Vapaan sivistystyön ohjausta ei säädellä.

Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksessa koulutusohjelmien opetus-, ohjaus- ja muut järjestelyt on toteutettu siten, että tutkinto-opiskelu on mahdollista myös työn ohessa. Ammattikorkeakoululain (351/2003) mukaan opiskeluoikeus on lain mukaan rajattu siten, että kokopäiväopiskelijan tulee suorittaa tutkintoon johtavat opinnot viimeistään yhtä vuotta niiden laajuutta pitemmässä ajassa. Ammattikorkeakoulun on puolestaan järjestettävä opinnot siten, että tutkinto voidaan suorittaa niiden laajuutta vastaavassa ajassa. Opintojen ohjausta on viime vuosina kehitetty ammattikorkeakoulujen yhteisessä verkostohankkeessa, jossa on painotettu mm. opettaja- ja vertaistutoroinnin kehittämistä, palautejärjestelmän luomista ammattikorkeakouluille sekä opintojen edistämistä ja keskeyttämisten vähentämistä ohjauksen keinoin.

Yliopistolainsäädäntö painottaa opintojen suunnitelmallisuutta. Yliopistolain (556/2005) yleisperusteluissa todetaan yliopisto-opintojen pitkittyminen ongelmalliseksi. Yliopistoille on viime vuosina osoitettu erillisrahoitusta opetuksen ja opintojen ohjauksen kehittämiseen. Opintoprosessien sujuvaa järjestämistä on edistetty saadun rahoituksen turvin lukuisilla eri hankkeilla. Opetusministeriö on sopinut yliopistojen kanssa tulossopimuksissa, että opiskelijoiden henkilökohtaiset opintosuunnitelmat otetaan käyttöön kaikissa yliopistoissa ja kaikilla koulutusaloilla vuoteen 2006 mennessä. Yliopistolakiin (556/2005) sisältyy säännös korkeakoulututkintoon johtavia opintoja suorittavan opiskelijan opiskeluoikeudesta. Yliopistoilla on velvoite järjestää opetus ja opintojen ohjaus siten, että opiskelija voi täysipäiväisesti opiskellen suorittaa tutkinnon tavoiteajassa.

Opintojen ohjauksen kehittämistyöstä huolimatta ohjauspalvelut on usein suunniteltu nuorten koulutusta varten, eikä aikuisopiskelijoille kohdennettuja ohjauspalveluita ole samassa määrin tarjolla. Aikuisten ohjaus vaatii kehittämistä mm. saatavuuden, asiantuntijuuden ja oikea-aikaisuuden suhteen. Aikuisten ohjauspalvelut ovat järjestelmällisiä ja aikuinen joutuu sukkuloimaan monimutkaisessa toimintaympäristössä (**liite 6**). Opetushallitus koordinoi perusopetuksen, toisen asteen ja aikuiskoulutuksen oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishanketta, joka toteutetaan vuosina 2003–2007. Aikuisten ohjauksen tarpeiden erityispiirteitä ja huomioonottamista alueellisessa ohjauksen kehittämisessä on tuotu esiin aikuisoppilaitosten edustajien välityksellä. Erillistä rahoitusta aikuiskoulutuksen ohjauksen kehittämiseen ei tässä hankkeessa ole ollut.

Tunnistamaton oppimisvaikeus on syrjäytymisriski ja vaikuttaa aikuisen opiskelumotiivaatioon. On arvioitu, että väestöstä noin 25 % eli miljoona suomalaista on erilaisia oppijoita. Heitä on kaikissa ikäryhmissä ja kaikilla lahjakkuustasoilla (Erilaiset oppijat ry). Mielenterveyspotilaissa, huumeiden ja alkoholin käyttäjissä sekä pitkäaikaistyöttömissä on keskimääräistä enemmän erilaisia oppijoita. Mitä aikaisemmin pulma tunnustetaan, sitä paremmin erilaisen oppimisen haitat pystytään minimoimaan. Erilainen oppija on elämänkaarensa aikana tekemisissä niin terveydenhuollon, sosiaalitoimen, opetustoimen ja työmarkkinoiden kanssa. Näiden sektorien ammattilaisilla ei toistaiseksi ole riittävästi osaamista pulman tunnistamiseen tai hoitamiseen.

Työhallinnon ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalvelut (Laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002, 6. luku, 11 §) auttavat asiakasta ratkaisemaan ammatinvalintaan, ammatilliseen kehittymiseen sekä työn saamiseen liittyviä kysymyksiä esimerkiksi suunniteltaessa jatko- tai täydennyskoulutusta, harkittaessa alanvaihtoa tai kohdattaessa työttömyyteen, terveydentilaan ja työssä jaksamiseen liittyviä ongelmia.

Palvelu perustuu ensisijaisesti asiakkaan ja psykologin välisiin keskusteluihin, joissa jäsennetään asiakkaan elämäntilannetta, koulutustaustaa ja työkokemusta sekä työhön ja ammattiin liittyviä toiveita ja edellytyksiä. Tavoitteena on auttaa asiakasta laatimaan tilanteeseensa sopiva suunnitelma psykologin tukiessa ratkaisujen löytämistä tuomalla keskusteluun ammatin ja koulutuksen valintaan, työelämään ja ammatilliseen kehitykseen liittyvää tietämystään. Keskustelujen tukena käytetään tarvittaessa erilaisia selvityksiä kuten soveltuvuusarviointeja, työ- tai koulutuskokeiluja tai terveydentilan tutkimuksia. Kaikki työvoimaneuvojat ja -ohjaajat sekä ammatinvalintapsykologit palvelevat myös vajaakuntoisia asiakkaita. Lisäksi suurissa ja keskisuurissa työvoimatoimistoissa on pääasiassa vajaakuntoisten työnhakijoiden työhönsijoitus- ja kuntoutusneuvontaan erikoistuneita työvoimaneuvoja.

2.4. Ohjaus- ja neuvontapalveluiden henkilöstö, koulutus ja tutkimus

Aikuisten ammatillista koulutusta järjestävien oppilaitosten tarjoamissa ohjauspalveluissa on nähtävissä kaksi kehittämislinjaa: ohjaus integroidaan opetukseen tai ohjaus hajautetaan ohjaukseen ja opetukseen. Opinto-ohjauksen tila-arvioinnissa (2004) todetaan, että opinto-ohjaus on aikuisoppilaitoksissa järjestetty hajanaisesti ja ohjaustehtävät jakaantuvat opinto-ohjaajille, opettajille ja muulle toimihenkilöstölle. Osalla opinto-ohjaushenkilöstöstä on opinto-ohjaukseen käytettävissä vain muutama prosentti suhteessa muihin tehtäviin. Voidaan todeta, ettei opinto-ohjauksella ole sellaista strategista asemaa ja merkitystä aikuisoppilaitoksissa, joka takaisi riittävän ja monipuolisen tuen aikuisopiskelijoille.

Aikuisten opinto-ohjauksen tavallisin työmuoto oli henkilökohtainen ja ryhmämuotoinen ohjaus, joita suosivat lähes kaikki ohjaajat. Verkossa tapahtuva ohjaus oli työmuotona huomattavasti harvinaisempi, jota selittävät opintojen luonne sekä oppilaitosten toimintatavat.

Aikuisoppilaitoksissa ohjaustehtäviä hoitavista oli alle kymmenesosalla (9 %) opinto-ohjaajan kelpoisuus ja asianmukainen koulutus. Kaikista opinto-ohjaustehtävissä toimivista neljällä viidesosalla ei ollut mitään opinto-ohjaukseen liittyviä opintoja. Korkeakoulujen ohjaus- ja neuvontapalveluissa toimii monenlaisella koulutustaustalla olevia henkilöitä esim. opintosihteerit, opintoasianpäälliköt, avustavaa henkilökuntaa, suunnittelijoita ja päälliköitä. Ura- ja rekrytointipalveluissa toimivat neuvojat ja ohjaavat opettajat. Lisäksi on opiskelijoiden hoitamaa tutor-toimintaa.

Ongelmallisena korkea-asteella on se, että siellä on perin vähän ohjaustehtäviin osaamisen/pätevyyden antavan koulutuksen saanutta henkilöstöä. Suurimmalla osalla ei ole minkäänlaista ohjauskoulutusta, vaikka he toimivat päivittäin ohjauksen monenlaisten kysymysten kanssa. Osalla on satunnaista lyhytkestoista koulutusta, joista voidaan esimerkkeinä mainita opetusministeriön rahoittamat kehittämisprojektien yhteydessä järjestetyt kurssit tai korkeakoulujen oman henkilöstökoulutuksen tuottamat

kurssit tai koulutuspäivät. Ongelmina ovat siis ohjauksen asiantuntemuksen puuttuminen joko kokonaan tai saadun koulutuksen pirstalemaisuus ja satunnaisuus.

Tulevaisuudessa aikuiskoulutuksen opinto-ohjaus tarvitsee parempaa ohjausasiantuntemusta, kun huomioidaan se, että kelpoisuuden omaavia opinto-ohjaajia on alle 10 prosenttia. Aikuisten ohjausta kehitettäessä on huomiota kiinnitettävä myös aikuisopiskelijoiden ohjauksen erityistarpeisiin. Aikuisten ohjauspalvelut keskittyvät pääosin oppilaitosten yhteyteen ja niiden opiskelijoille. Elinikäinen ohjaus korostaa aikuisten ohjausta sekä talouden että työmarkkinoiden kannalta. Ohjauksessa tarvitaan sekä koulutusjärjestelmän asiantuntemusta että tutkintokohtaista sisältöasiantuntemusta.

Työhallinnon kaikissa asiakaspalvelutehtävissä tarvitaan yhä enemmän ohjauksellisen työn osaamista ja siihen liittyvää koulutusta. Suurimmalla osalla asiakaspalveluvirkailijoista ei ole ohjauksellista koulutusta. Ammatinvalintapsykologeilta vaaditaan ylempi korkeakoulututkinto, pääaineena psykologia. Korkeakouluneuvojilta vaaditaan ylempi korkeakoulututkinto. Työvoimatoimistojen koulutusneuvojilla samoin kuin työvoimaneuvojilla ja -ohjaajilla on eri alojen opisto-, ammattikorkeakoulu- tai korkeakoulututkinto.

Aikuisten ohjauksen tutkimuksessa tarvitaan erilaista asiantuntemusta. Aikuisten ohjaus eroaa nuorten opinto-ohjauksesta, joten myös tutkimusongelmat ovat erilaisia. Suomessa ohjausalan tutkimus on tähän saakka ollut hajanaista ja perustunut ope-
tushallinnossa ensisijaisesti koulutusyksiköiden henkilöstön tutkimusintresseihin. Työministeriö on hankkinut joko ulkopuolista ohjauksen tutkimusta tai tukenut omassa hallinnossa tehtyä tutkimustyötä. Nämä tutkimukset löytyvät työministeriön julkaisusarjoista. Kustannustehokkaiden neuvonta- ja ohjauspalveluiden järjestämiseen ja niitä koskevan julkisen päätöksenteon tueksi tarvitaan pysyvää tutkimukseen pohjautuvaa tietoa. Aikuisten ohjauksen tutkimuksessa tulee yhdistää eri hallinnonalojen tutkimustarpeet.

Opetus- ja työhallinnon aikuisohjauksen asiantuntijuuden lisääminen vaatii aikaa, koulutusta ja konsultointia, jotta olemassa olevat hyvät käytännöt ja tarvittava valtakunnallinen kehittämistyö saadaan käyntiin. Aikuisille suunnatussa ohjauksessa tulee yksilön kannalta näkyä tila, aika ja paikka. Näin aikuiselle luodaan hänen toimintakyvyn, osallisuuden, koulutuksen, työn, perheen ja kansalaisuuden kehikon kautta toimiva ohjaus, jossa näkyy aikuisen elämän monisäikeisyys. Tällöin aikuisten ohjaus palvelee yksilön tarpeiden lisäksi myös työelämän ja yhteiskunnan asettamia vaatimuksia.

2.5. Toiminnan keskeisten arviointien tulokset ja suositukset

Opinto-ohjauksen tila-arvioinnissa (2004) on todettu, ettei oppilaitoksissa ei ole riittävästi tutkintoihin ja opintoihin liittyvän ohjauksen koordinaatiota. Ohjauksella ei ole selkeää strategista asemaa ja merkitystä, joka takaisi riittävän ja monipuolisen asiakaslähtöisen tuen tutkinto- ja opiskeluprosessissa. Ohjaustoiminnan ja -kulttuurin erot on nähtävissä eri aloilla oppilaitoksissa. Aikuisohjaukseen suunnattua ohjaajakoulutusta tarvitaan. Opintoihin liittyvän ohjauksen saatavuus aikuiskoulutusta järjestävissä op-

pilaitoksissa on vaihtelevaa ja enimmäkseen vähäistä. Samoin työssä oppimisen ohjaus on saatavuudeltaan vaihtelevaa.

Aikuisten ohjauksen tehtävissä toimivilla on puutteita pätevydessä. Päätoimisia opinto-ohjaajia oli 4 %, sivutoimisia opinto-ohjaajia 12 %, opettajia 68 % ja muita toimihenkilöitä 16 %. Kaikista opinto-ohjaajista neljällä viidesosalla ei ollut mitään ohjausta koskevaa koulutusta. Ohjausta antavien henkilöiden ohjattavana olevien määrä oli kohtuullinen vaihdellen keskimäärin 50 ohjattavasta (päätoimisilla) 25:een (opettajilla). Aikuislukioiden päätoimisilla opinto-ohjaajilla oli tyypillisesti 500 ohjattavaa.

Kehittämistarpeita on aikuiskoulutuksen ohjauksen strategisen aseman määrittämisessä, tarjontamuotojen laajentamisessa ja sisältöjen monipuolistamisessa ja määrällisissä kysymyksissä. Opinto-ohjauksen tehokkuudessa on puutteita, joita voidaan poistaa parantamalla ohjauksen saatavuutta sekä kehittämällä ohjauksen järjestämistapoja ja laatua. Ohjauksen vaikuttavuutta voidaan parantaa ohjaushenkilöstön koulutuksella ja asiantuntemuksen lisäämisellä sekä aikuisten ohjauksen käsitteen laajentamisella. Ohjauksen taloudellisuutta ei pystytty arvioimaan, koska ohjaukseen käytettävät määrärahat eivät ole erotettavissa muista käyttömenoista.

Korkeakoulujen arviointineuvosto toteutti vuosina 2000-2001 opintojen ohjaus korkeakouluissa -arviointiprojektin. Sen päämääränä oli tukea opintojen ohjauksen kehittämistä yliopistoissa ja korkeakouluissa. Projektiin osallistuminen oli vapaaehtoista. Siihen osallistui 10 yliopistoa ja 15 ammattikorkeakoulua. Arvioinnin perusteella annettiin mm. seuraavia suosituksia:

- Opintojen ohjauksen lähtökohtana tulisi olla opiskelijan vastuu omista opinnoistaan ja toisaalta korkeakoulun vastuu koulutuksen ja opintojen ohjauksen järjestämisestä siten, että opiskelijan on mahdollista rakentaa itselleen elinikäisen oppimisen ja työelämän kannalta mielekäs tutkinto, joka on suoritettavissa mielekkäässä ajassa.
- Opintojen ohjaustehtävissä toimivan opetus- ja ohjaushenkilöstön sekä opiskelijatuutoreiden koulutusta tulee kehittää ja resursoida riittävästi.
- Korkeakoulujen tulisi laatia kokonaisstrategiaansa perustuva opintojen ohjauksen suunnitelma, jossa on määritelty ohjauksen tavoitteet ja sisällöt. Ohjauspalveluiden koordinoimista, niistä tiedottamista ja niiden arviointia tulee lisätä.

EU on alkanut kiinnittää yhä enemmän huomiota ohjauksen organisointiin jäsenmaiden työhallinnoissa (Euroopan komission työllisyysasioiden pääosasto: Raportti Career Guidance in Europe's Public Employment Services, lokakuu 2005). Raportin mukaan ohjauksen merkitys voi olla suuri "varhaisen puuttumisen" kysymyksissä ja siten työttömyyden ennaltaehkäisyssä. Ohjaus voi vaikuttaa positiivisesti työnhakijoiden yksilöllisten työnhakusuunnitelmien laatimiseen ja ohjauksella on keskeinen rooli koulutukseen ohjaamisessa

Ohjauksen uudet haasteet työhallinnoissa liittyvät ohjauksen laajenemiseen yli perinteisen kasvokkain ohjauksen itse- ja sähköisiin palveluihin, kumppanuuteen ja verkottumiseen sekä ohjauksen moniammatillisuuteen, jossa ohjauksellista työtä tekevät työhallinnon sisällä muutkin kuin ohjauksen ammattilaiset. Ohjauspalveluiden elin-

ikäistä saatavuutta on parannettava huomioiden palvelutarjonta yli hallintorajojen. Julkisen työvoimapaalvelun ohjauspalveluiden puutteita on korjattava huomioiden keskeiset kohderyhmät, palvelujen laatutaso, virkailijoiden kompetenssi ja resurssitarpeet.

Iso-Britanniassa on selvitetty, miten tieto-, neuvonta ja ohjaus vaikutti yli 20-vuotiaisiin aikuisiin. Neuvontaa ja ohjausta saaneet raportoivat merkittävästi useammin muutoksista tekemisissään, joita he toteuttivat neuvonnan ja ohjauksen jälkeen, kuin pelkkää tietoa saaneet. (Claire Tyers and Alice Sinclair. Intermediate Impacts of Advice and Guidance. Research Report No 638. The Institute of Employment Studies 2005.)

2.6. Keskeiset kehittämishankkeet

Opetus- ja työhallinnolla on yksittäisiä kehittämishankkeita, jotka liittyvät aikuisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluihin. Näissä kehittämishankkeissa on jo ylitetty hallinnonalojen välinen raja. Seuraavassa on lyhyt katsaus muutamiin aikuisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja kehittäviin hankkeisiin.

2.6.1. Tietopalvelut verkossa

Opintoluotsi

Opetusministeriön tuottama Opintoluotsi (www.opintoluotsi.fi) on valtakunnallinen kokoava ja taustoittava kansalaiskäyttöön tarkoitettu koulutuksen ja opiskelun tietopalvelu. Sen tehtävänä on opastaa ja rohkaista kansalaisia koulutustiedon etsimiseen ja käyttämiseen.

Opintoluotsi on tuotettu ESR-rahoituksella ja vuoden 2007 jälkeen se siirtyy opetusministeriön hallinnoimaksi palveluksi. Meneillään olevassa verkkotietopalvelujen rakenneuudistuksessa vahvistuu ammattien ja koulutuksen välinen yhteys. Aikuisten tiedon tarpeet osaamisesta ja opiskelusta nostetaan palvelun ydinsisällöksi ja yrittäjäyys tuodaan esille nykyistä näkyvämmiin.

Opintoluotsi opastaa kansalaisia seuraavasti:

- tarjoamalla mahdollisuuden eri tutkinto- ja koulutusvaihtoehtojen vaihtoehtojen arviointiin yhteneväisin käsittein
- mahdollistamalla vertailevan tiedonhaun usean eri lähtökohdan mukaan kuten opiskelu ja tutkinnot, ammatit ja koulutusalat, oppilaitokset, rahoitus ja asuminen
- tuomalla esiin myös ei-tutkintotavoitteisen koulutuksen mahdollisuuksia
- kokoamalla yhteen ja selittämällä eri tahojen tarjoamat tieto- ja neuvontapalvelut ja antamalla välineitä niiden hyödyntämiseen
- ohjaamalla eri hallinnonalojen (OPH, OPM, TM, Kela, Cimo jne.) tarjoaman täsmätiedon käyttöön joko verkkopalveluun tai neuvontaan.

Opintoluotsi voitti vuonna 2004 VM:n Julkisten verkkopalveluiden laatukilpailun ja vuonna 2002 Vuoden aikuiskouluttaja –palkinnon.

Tulevaisuuden työt -projektit

Työministeriö toteuttaa vuosina 2002 - 2006 Euroopan Sosiaalirahaston Tavoite 3 - ohjelman rahoittamia työelämän tietoaaineistoja koskevia kehittämissuunnitelmia ”Tulevaisuuden työt”. Hankkeessa vuosina 2002 - 2004 kehitettiin ammatteja ja työmarkkinoita kuvaavaa tietoaaineistoa vastaamaan paremmin asiakkaiden tarpeita. Projektin tavoitteena oli saada tietoaaineistot paremmin tukemaan alaa ja ammattia valitsevien tarkoituksenmukaista sijoittumista koulutukseen ja työelämään.

Tietoaaineistohankkeen tuloksena luotiin ammatteja ja työmarkkinoita kuvaavasta informaatiosta toisiaan täydentävä Tulevaisuuden työt -tuotepäähänne. Se on kattava ja käyttäjäystävällinen tietokokonaisuus sekä kansalaisille että ohjaajille ja neuvojille. Tulevaisuuden työt -tuotepäähänne muodostuu - sähköisistä verkkopalveluista, videoista, painetusta virikejulkaisusta sekä teksti-TV:n kautta välitetyistä ammatti-informaatiosta. Tuotepäähänne toteutustyö jatkuu vuonna 2006. Kesällä 2006 otetaan käyttöön uudistettu internet-palvelu ”**Ammattinetti**”, joka sisältää työministeriön tuottamat ammattialojen ja ammattien kuvaukset ja ammattihaastattelut uudistetussa käyttöliittymässä. Ammattinetti sisältää lisäksi työelämästä kertovia artikkeleita sekä uratarinoita.

Vuosina 2005 - 2006 toteutetaan Tulevaisuuden työt -multimediahanketta. Sen tavoitteena on tuottaa Ammattinettiin uutena palveluna multimediaesityksiä keskeisten alojen tulevaisuuden ammattikuvista. Esitykset toteutetaan flash -animaatioina. Multimediahanke tekee toimenpide-esityksensä mallin käyttöönotosta syksyllä 2006.

2.6.2. Neuvonta- ja ohjauspalveluja sisältäviä kehittämissuunnitelmia

A-URA

Työministeriö käynnisti vuonna 2003 aikuisille suunnatun web-pohjaisen urasuunnitteluohjelman (A-URA) kehittämistyön. Palvelu täydentää vuonna 1999 käyttöön otettua AVO-ammattivalintaohjelmaa. A-URA tarjoaa urasuunnitteluapua aikuisille kansalaisille ja välineitä aikuisten kanssa työskenteleville ohjaajille ja neuvojille.

A-URA on internet-palvelu, josta on linkkejä urasuunnittelua tukeviin ulkoisiin internet-sivuihin ja myös omatoimiseen urasuunnitteluun liittyviä harjoitustehtäviä. A-URA otettiin käyttöön vuonna 2004 ja sitä kehitetään edelleen.

Koulutuslinja

Koulutuslinja on valtakunnallinen koulutusneuvonnan puhelinpalvelu, johon voi soittaa samalla hinnalla koko maasta. Vastaajina toimii työhallinnon koulutusneuvoja eri puolilta Suomea.

Koulutuslinja kehitettiin osana työllisyyden politiikkaohjelmaa. Kehittämissuunnitelman tavoitteena oli ennen kaikkea parantaa koulutusneuvonnan saatavuutta. Koulutuslinjalle soitetiin varsinkin Etelä-Suomen ruuhka-alueilta. Koulutuslinjan käyttöä pidettiin helppona ja koulutussuunnitelmien teko eteni. Otoksen mukaan Koulutuslinjalle soittivat etupäässä 25 – 45-vuotiaat aikuiset. Suurin osa soittajista oli töissä tai äitiys- ja hoitovapaalla olevia naisia. Soittajat etsivät itselleen lisäkoulutusta tai miettivät kokonaan alan vaihtoa. Soittajat olivat saamaansa neuvontaan erittäin tyytyväisiä. Koulutuslinja vakinaistettiin vuoden 2006 alussa.

Noste-ohjelma

Vuosina 2003-07 toteutettavan aikuisten koulutustason kohottamisohjelman, Noste-ohjelman, tarkoituksena on parantaa enintään perusasteen tutkinnon suorittaneiden työelämässä pysymistä ja urakehitystä, lieventää suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtymisen aiheuttamaa työvoimavajasta ja vaikuttaa työllisyysasteeseen.

Noste-ohjelman tavoitteeseen pyritään

- edistämällä ohjelman piiriin kuuluvien henkilöiden hakeutumista koulutukseen tiedotuksella ja muulla hakevalla toiminnalla¹
- lisäämällä erityisrahoituksella heille tarjolla olevia ammatillisen koulutuksen ja tietokoneen ajokorttikoulutuksen opiskelijapaikkoja sekä
- lisäämällä erityisrahoituksella heille tarjolla olevia opiskelun tukitoimia yleissivistävässä ja ammatillisessa koulutuksessa.

Ohjelman toteutuksessa on kehitelty innovatiivisia toiminnanmuotoja, joita tarvitaan erityisesti vähän koulutusta saaneiden aikuisten tutkintoihin ja koulutukseen motiivonnissa sekä ohjauksessa. Noste-hankkeiden hakevassa toiminnassa¹ painottuvat henkilökohtainen vuorovaikutus ja asiakaslähtöisyys, oli sitten kysymys yksityisen työntekijän tai yrityksen osaamisen kehittämistarpeista. Näitä tarpeita onkin onnistuneesti yhteen sovitettu Noste-ohjelman toteutuksessa (**liite 7**).

Noste-ohjelmassa on kehitetty alueellisia, monialaisia koulutusverkostoja, joissa neuvonta on keskitetty yhteen paikkaan, ”yhden luukun neuvontapisteitä”. Tämä neuvontamuoto on saanut hyvää palautetta eri asiakasryhmiltä, työntekijöiltä ja yrityksiltä. Aikuiset, joilta puuttuu tutkinto tarvitsevat enemmän neuvontaa ja ohjausta hakeutumisvaiheesta alkaen.

AiHe-projekti

Henkilökohtaistamista on kehitetty ESR:n ja opetusministeriön rahoituksella AiHe -projektissa 2000 - 2006. Asiakaslähtöisten ohjauspalvelujen kehittäminen on nousut yhdeksi keskeiseksi kehittämiskohteeksi toisen asteen koulutuksessa ja näyttötutkinnoissa. Kehittämistulokset ovat rohkaisevia. Henkilökohtaistaminen on tutkinnon suorittajan tai opiskelijan ohjaus- neuvonta- ja opetustarpeiden huomioon ottamista ja tarvittavien tukitoimien käyttämistä hakeutumisessa, näyttötutkinnoissa ja siihen tarvittavan ammattitaidon hankkimisessa. Ohjauksen järjestelyissä, saatavuudessa ja asiantuntemuksessa pyritään ottamaan huomioon aikuisuuden roolit ja muut erityispiirteet sekä aikuisen elämän tilanteesta johtuvat jouston ja monimuotoisuuden tarpeet.

---

¹ Hakevalla toiminnalla pyritään lisäämään ihmisten tietoa tutkinnon suorittamis- ja koulutusmahdollisuuksista ja herättämään kiinnostusta oman osaamisen kehittämiseen.

Keskeinen toimintatapa on oppilaitosten ulkopuolelle jalkautuminen. Kun hakevan toiminnan kohteena on työssäkäyvä väestö, toiminta suuntautuu työpaikkojen kautta yksittäisiin henkilöihin. Hakeva toiminta tapahtuu pääosin henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa ja siinä on samoja elementtejä kuin tiedotuksessa, neuvonnassa, konsultoinnissa ja ohjauksessa.

Henkilökohtaistaminen hakeutumisvaiheessa tarkoittaa kaikkia niitä toimenpiteitä, joilla selvitetään hakijan aikaisemmin hankittu osaaminen ja muut lähtökohdat, tavoiteltu tutkinto ja koulutustarve sekä ohjauksen ja erityisten tukitoimien tarve. Tiedotukseen, neuvontaan ja ohjaukseen osallistuvat eri tahot. AiHe-projektissa kehitetään alueellista eri toimijoiden kanssa yhteistä orientaatiota näyttötutkintotoiminnan henkilökohtaistamisesta niin, että aikuinen saisi tutkinto- ja opiskeluasioista tarvitsemaansa asiantuntevaa ohjausta nopeasti ja oikea-aikaisesti. Palvelujen kehittäjien tavoitteena on löytää toimintatapoja, joilla parannetaan ohjauksen vaikuttavuutta, tehokkuutta ja taloudellisuutta.

AiHe-projekti kehittää näyttötutkintoprosessin henkilökohtaistamisen menetelmiä. Tämä edellyttää myös eri toimijoiden välisen vuorovaikutussuhteen kehittämistä. Perinteisen opettaja-opiskelija -suhteen lisäksi näyttöjärjestelmässä on useita eri toimijasuhteita kuten oppilaitos ja työpaikka, näytön suorittaja, työelämän arvioijat ja oppilaitoksen arvioija. AiHe-projekti kehittää ohjausta kaikkien näyttötutkinnoissa toimivien kanssa. Myös rahoittajat ovat kehittämässä asiakaslähtöisiä ohjauspalveluja. Ohjaus ja ohjauksellisuus alkavat saada asiakaslähtöisen merkityssisällön ja myös menettelytavat alkavat muuttua. Haasteeksi nouseekin eri osapuolten välinen yhteistyö ja työnjaosta sopiminen.

Näyttötutkintoympäristössä ohjauksen tavoitteet liittyvät ohjattavan osaamisen tunnistamiseen, kehittämiseen ja tunnustamiseen sekä ura- ja elämänsuunnitteluun. AiHe-projektissa kehitetään samanaikaisesti yksittäisten kouluttajien työskentelyä, oppilaitoksen organisaation strategioita ja johtamiskäytäntöjä. Asiakkaalle eli tutkinnon suorittajalle annettavan ajan, huomion ja kunnioituksen toteutuminen edellyttää organisaation (oppilaitos, työpaikka) kaikkien tasojen toimimista yhteisen tavoitteen suunnassa. Aikuisen tutkinnon suorittajan kannalta tavoitteena on mahdollisimman tarkoituksenmukaisten näyttö- ja oppimisjärjestelyiden tuottaminen.

AiHe-projektin tulokset raportoidaan vuoden 2006 lopussa.

Oskarista Osaajaksi -hanke

Työvoimakoulutuksen laatua on kehitetty Oskarista Osaajaksi –hankkeessa yhteistyössä työhallinnon, aikuiskouluttajien ja oppijoiden kesken. Hankkeen keskeinen huomio on se, että työvoimakoulutusprosessin kehittämisessä on pureuduttava sekä työhallinnon toimintatapaan että koulutuksen aikaisiin toimenpiteisiin. Laadukas työvoimakoulutusprosessi koostuu hankkeen mukaan ohjauksesta ennen koulutusta, koulutuksen alkuvaiheessa, opiskeluprosessin kuluessa, opintojen päättyessä ja ohjauksesta opintojen jälkeen. Hankkeen suosituksia tullaan hyödyntämään työvoimakoulutuksen suunnittelussa, hankinnoissa ja toteutuksissa. Raportti julkaistaan keväällä 2006.

Lukineuvola -hanke

Lukineuvola -Equal-hankkeen pääasiallisena kohderyhmänä ovat erilaiset oppijat. Hankkeen tavoitteena on kehittää Lukineuvola, toimiva yhdenluukun palvelumalli erilaisten oppijoiden tueksi. Hankkeessa kehitettävän toimintamallin tarkoituksena on tarjota palveluja oppimisvaikeuksien tunnistamiseksi, kartoittaa erilaisten oppijoiden ja tuki- ja ohjaustarpeita sekä ohjata heitä edelleen heidän tarvitsemiinsa jatkotoimenpiteisiin, esim. koulutukseen, kuntoutukseen sekä muihin palveluihin.

3. NÄKEMYS PALVELUIDEN TILASTA JA KEHITTÄMISTARPEISTA

3.1. Kuulemistilaisuuden palaute

Valmisteluryhmä järjesti 12.12.2005 kuulemistilaisuuden, johon oli kutsuttu työelämän järjestöjen, opetus- ja työhallinnon, aikuiskoulutuksen järjestäjien, alan tutkimuksen sekä kentällä toteutettujen kiinnostavien kehittämismallien edustajia ja asiantuntijoita. Kuulemistilaisuudessa esitetyt näkemykset ovat muovanneet valmisteluryhmän käsityksiä tieto- ja neuvontapalvelujen ja ohjauksen tilasta ja kehittämistarpeista. Kuulemistilaisuudessa esitetyt näkemykset voidaan tiivistää seuraavasti:

- Valmisteluryhmän tehtävää pidettiin ajankohtaisena ja tärkeänä, joskin toimeksiannon tavoitetta kaikkien ehdotuskokonaisuuksien toimeenpanosta vuoteen 2008 mennessä epärealistisena. Ratkaisuksi suositeltiin toimenpide-ehdotusten aikatauluttamista kiireellisesti toimeenpantaviin ja pitemmällä aikavälillä toteutettaviin. Välttämättömänä pidettiin myös realistisen resurssisuunnitelman liittämistä laadittavana olevaan toimenpideohjelmaan. Mm. ESR-ohjelman hyödyntäminen sekä Noste-ohjelman päättymisen jälkeen vapautuvien resurssien suuntaaminen edistämään ehdotusten toimeenpanoa nostettiin esille resursointivaihtoehtoina.
- Tieto- ja neuvontapalvelut ja ohjaus ovat tärkeä osa elinikäisen oppimisen edellytyksiä. Aikuiskoulutuksen tasa-arvotavoitteen tulee ohjata myös tieto- ja neuvontapalveluiden ja ohjauksen kehittämistoimia ja painotuksia. Ruotsinkielisten palveluiden saatavuudesta ja kehittämisestä on huolehdittava tasaveroisesti. Työelämän ulkopuolella olevat, puutteellisen pohjakoulutuksen omaavat, oppimisvaikeuksista kärsivät, maahanmuuttajat, pk-sektorin henkilöstö sekä lyhyissä/vaihtuvissa työsuhteissa toimivat nähtiin erityistä huomiota vaativiksi kohde-ryhmiksi.
- Koulutustarjontaa esitteleviä internetpohjaisia palveluita on runsaasti, mutta niitä ei tunneta riittävästi; myös niiden saavutettavuutta, koordinaatiota ja käytettävyyttä pidettiin ongelmallisena. Mittavammat kehittämistarpeet ovat neuvonnan ja ohjauksen alueella. Työhallinnon ja opetushallinnon yhteistyötä valmistelutyön organisoinnissa pidettiin myönteisenä ja välttämättömänä. Jatko toimissa korostettiin verkottumisen sekä alueellisen ja paikallisen yhteistyön vahvistamisen tärkeyttä palveluiden järjestämisessä ja kehittämisessä.
- Niin tarjonnan kuin tukipalveluidenkin kehittämisessä tärkeänä pidettiin asiakaslähtöisyyttä ja työikäisen aikuisväestön tarpeiden ja elämäntilanteen huomioonottamista; samoin koulutuksen järjestäjien työelämäosaamisen ja -yhteistyön parantamista ottaen huomioon vahvistuva kehitys työssäoppimisen ja työelämäläheisten koulutusmuotojen suuntaan. Hyödyllisenä toimintatapana pidettiin nyt menossa olevien valtakunnallisten ja paikallisten kehittämishankkeiden kokemusten hyödyntämistä ja hyvien käytäntöjen levittämistä.
- Opetus-, ohjaus- ja neuvontahenkilöstön osaamisen kehittämistä perus- ja täydennyskoulutuksella kautta pidettiin edellytyksenä kehittämistoimien onnistumiselle. Tässä onnistuminen edellyttää yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, työhallinnon ja aikuiskoulutuksen järjestäjien määrätietoista yhteistyötä. Samoin tarvitaan

valmisteluryhmän ehdotuksien toimeenpanoa tukevaa lisä- ja täydennyskoulutusohjelmaa.

- Alan tutkimustoiminnan kehittäminen vaatii vahvistusta ja valtakunnallista yhteistyötä. Jyväskylän yliopisto on jo tehnyt päätöksen elinikäisen ohjauksen tutkimuskeskuksen perustamisesta. Myös Joensuun yliopistossa alan tutkimustoiminta on monipuolista ja sitä on hyödynnetty arviointitoiminnassa. Euroopan unionin ajankohtaisissa asiakirjoissa ja ohjelmissa ohjaus on määritelty oleelliseksi osaksi elinikäisen oppimisen politiikkaa ja se on painopisteenä lähivuosien toimenpiteissä.

3.2. Valmisteluryhmän näkemykset kehittämistarpeista ja -toimista

Valmisteluryhmä on tiivistänyt näkemyksensä arvioimalla aikuisten tieto- neuvonta- ja ohjauspalveluiden nykytilaa ja tulevaisuutta ja tiivistänyt näkemyksensä palveluiden tilasta ja kehittämistarpeista seuraavasti:

Aikuisopiskelun tietopalvelut, neuvonta ja ohjaus ovat osa elinikäisen oppimisen politiikkaa. Näiden palveluiden merkitystä ei ole Suomessa riittävässä määrin ymmärretty ja kehitetty osana aikuiskoulutuspolitiikan toimenpiteitä. Esimerkiksi parlamentaarisen aikuiskoulutusryhmän ehdotuksista, joiden pohjalle viime vuosien aikuiskoulutuspolitiikan tavoitteet on asetettu, tämä kokonaisuus puuttuu kokonaan. Aikuisväestön käytössä on runsaasti tutkinto- ja opiskelumahdollisuuksia, mutta tarjontaa tulee määrätietoisesti kaikilla tasoilla kehittää erityisesti työikäisen aikuisväestön tarpeisiin paremmin vastaavaksi. Tämä tapahtuisi tehostamalla aikaisemmin saavutetun osaamisen tunnistamista, tunnustamista ja hyväksilukemista sekä lisäämällä työikäisen aikuisväestön elämäntilanteeseen soveltuvia opiskelujärjestelyjä niin tutkintokoulutuksessa kuin eri muotoisessa lisä- ja täydennyskoulutuksessa.

Tilastojen ja tutkimusten mukaan aikuisopiskelusta suuri osa on varsin vähään suunnitteluun ja tietämykseen perustuvaa hakuammuntaa eivätkä koulutukseen hakeutuminen ja tutkinto- ja koulutusmahdollisuuksien käyttö jakaudu tasaisesti eri väestöryhmien kesken. Monipuolisilla ja asiakaslähtöisillä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluilla voidaan parantaa kansalaisten ja työelämän mahdollisuuksia löytää eri osaamistarpeisiin parhaiten soveltuvia tutkinto- ja opiskelumuotoja ja vähentää epätarkoituksenmukaisia valintoja. Näin voidaan parantaa koulutusresurssien taloudellista käyttöä sekä säästää aikaa ja rahaa. Työllisyysastetta sekä työikäisen aikuisväestön koulutukseen osallistumista ja koulutuksen vaikuttavuutta koskevat tavoitteet korostavat palveluiden parantamisen tarvetta. Toimenpiteitä tulee kohdentaa erityisesti aikuisopiskelussa aliedustettuihin ryhmiin. Kasvavaa tietotarvetta on aikuisväestölle soveltuvista koulutusmahdollisuuksista ulkomailla sekä kansainväliseen koulutuskysyntään vastaavista mahdollisuuksista Suomessa.

Koulutusta esittelevien internetpalveluiden valikoima on suuri, mutta niiden käytettävyyttä sekä työikäiselle aikuisväestölle soveltuvan tarjonnan esittely on puutteellista niin valtakunnallisesti kuin oppilaitos- ja korkeakoulutasollakin. Erityisenä ongelmana on, että kansalaiset eivät tunne näitä palveluja. Aikuisopiskelua ja urasuunnittelua kansalaisille tarjoavien tietopalveluiden kehittämisessä lähtö-

kohdaksi on otettava kattavuuden ja yhteensopivuuden parantaminen sekä aikuisväestön tarpeet ja niihin vastaaminen. Sekä opetushallinnon että työhallinnon sähköisistä tietopalveluista tulee helppokäyttöisesti saada esille aikuisväestön opiskelutarpeisiin parhaiten soveltuva tarjonta. Tässä keskeisenä välineenä ovat opetus- ja työhallinnon tarjoamat valtakunnalliset kokoavat tietopalvelut, Opintoluotsi ja Ammatinetti. On välttämätöntä, että myös aikuiskoulutusta järjestävät oppilaitokset ja korkeakoulut kehittävät tietopalveluitaan aikuisväestön tutkinto- ja koulutusmahdollisuudet selvemmin esitteleviksi. Internetissä tarjottavien palveluiden kehittämisellä vastataan suurelta osin aikuisväestön itsenäisen tiedonhaun tarpeisiin. Ne auttavat samalla myös neuvontapalveluiden hyödyntämistä niiden perimmäiseen tarpeeseen, päätöksenteon tekemiseen elämän käännekohtissa ja siirtymävaiheissa. Yksityiskohtaisista, nopeasti vanhenevista ja kalliista aikuiskoulutusoppaista voidaan samalla asteittain luopua ja siirtyä vain yleistiedot ja palveluiden käyttöohjeistuksen sisältäviin lyhyisiin opaskirjoihin, jotka tukevat verkossa tarjottavien tietopalveluiden käyttöä.

Työelämän ja yhteiskunnan muutokset lisäävät tarvetta urasuunnitteluun ja osaamisen kehittämiseen koko työuran ajan. Urasuunnittelua sekä siihen liittyvää lisä- ja täydennyskoulutusta tai mittavampaa uudelleen koulutusta tukevia neuvontaja ohjauspalveluita on tarpeen kehittää monikanavaisesti verkkoneuvontana, puhelinneuvontana sekä ryhmä- ja henkilökohtaisena neuvontana ja ohjauksena. Arvio on, että enenevä osa työikäisestä aikuisväestöstä pystyy koulutustason nousun ja tietotekniikkataitojen lisääntymisen myötä hyödyntämään sähköisiä palveluita ja hankkimaan tätä kautta perustiedot ura- ja koulutussuunnitelmiaan varten. Neuvontaja ja ohjauspalveluiden kehittämisessä painopiste on henkilökohtaista tukea tarvitsevien kohderyhmien palvelussa ja avustamisessa. Neuvontaja ja ohjauspalveluiden saatavuus on tärkeää myös tilanteissa, joissa suunnitellaan mittavia työuran ja elämänmuutoksia. Tärkeää on rakentaa myös neuvontaja ja ohjauspalveluiden kehittämisessä yhteistyötä työmarkkinajärjestöjen, työelämän avainhenkilöstön, työhallinnon sekä aikuiskoulutuksen järjestäjien kesken toimiviksi verkostoiksi sekä palveluita tarvitsevien näkökulmasta helposti tavoitettavaksi. Keskeisten kehittämisohjelmien ja -hankkeiden kokemukset ja toimintamuodot on tarpeen hyödyntää neuvontaja ja ohjauspalveluiden kehittämisessä niin valtakunnallisesti kuin alue- ja paikallistasollakin.

Pyrkimykset työurien pidentämiseen, työvoiman saatavuuden turvaamiseen sekä elinikäisen oppimisen politiikan edistämiseen edellyttävät panostuksia työikäisen aikuisväestön osaamiseen ja sen jatkuvaan kehittämiseen. **Ohjauksellista tukea ei ole riittävästi tai kattavasti saatavissa ennen koulutuspäätösten tekemistä eikä myöskään oppilaitoksissa ja korkeakouluissa valittujen tutkintojen ja opintojen tueksi.** Virhevalintojen tai epärealististen suunnitelmien välttämiseksi erityisesti mittavampien urasiirtymien ja elämänmuutosten tueksi tarvitaan osaamistarpeita ja oppimisvaihtoehtoja analysoivia ohjaus- ja neuvontapalveluita. Aikuisopiskelussa ali-edustettujen ryhmien kannustaminen hankkimaan tarvitsemaansa koulutusta vaatii yhteistyössä työelämän kanssa toteutettavia vertaispalveluita (esim. SAK:n pätevyysluotsiohjelma). Niiden aikaansaaminen ei onnistu ilman valtakunnallista aktiivointia, alueellista/paikallistason koordinoitua sekä työelämän järjestöjen tukea.

Tehokasta ja osaamistarpeisiin räätälöityä aikuisopiskelua edistävää ohjausta ei ole riittävästi saatavissa aikuiskoulutusta järjestävissä oppilaitoksissa ja korkeakouluissa. Ohjaukseen erikoistunutta henkilökuntaa on riittämättömästi eikä po. osaamista ja vastuuta sisälly tarpeeksi opetushenkilökunnan koulu-

tukseen ja tehtäviin. Toisaalta asiakkaan tarpeiden huomioon ottaminen ohjauspalvelujen kehittämisessä edellyttää monenlaisen asiantuntemuksen käyttöä ohjaustyössä. Työn ja koulutuksen lähentyminen edellyttää aikuiskoulusta järjestävien oppilaitosten ja korkeakoulujen työelämäosaamisen ja toimintatapojen kehittämistä. Aikuisopiskeluun soveltuvan tarjonnan monipuolistaminen, henkilökohtaistamisen tehokas käyttöönotto, opintojen läpiviemistä edistävät tuki- ja ohjauspalvelut, eri tavoin hankitun osaamisen tunnistamis- ja tunnustamiskäytännöt sekä opetus- ja muun henkilöstön osaamiseen panostaminen ovat keskeisiä toimenpiteitä. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen hoitamaan opetus- ja ohjaushenkilöstön perus- ja täydennyskoulutukseen tarvitaan nykyistä enemmän elinikäisen oppimisen ajattelua, työelämäosaamista sekä tutorina toimimista vahvistavia elementtejä. Tämän lisäksi on tarpeen harkita kertaluonteisen työ- ja opetushallinnon yhteistyönä toteutettavan ohjauksen tuki- ja valmennusohjelman käynnistämistä. Alan tutkimustoimintaa on välttämätöntä vahvistaa vireillä olevien suunnitelmien pohjalta sekä hyödyntää esimerkiksi opetus- ja ohjaushenkilöstön koulutuksessa.

Työikäisen aikuisväestön osaamista palvelevien tieto- ja neuvontapalvelujen ja ohjauksen kehittämisohjelman toimeenpano vaatii lisäresursseja, mutta tuonnistuu myös resurssisäästöjä. Hukkavalinnat ja moninkertaiset koulutukset vähenevät, tutkinto- ja koulutusresurssit ovat tehokkaammassa käytössä osaamisen suunnitelmallisen rakentamisen seurauksena. Myös kansalaisten ja työelämän aikaa ja rahaa säästyy. Palveluiden laatua ja vaikuttavuutta koskeva arviointi on tarpeen järjestää systemaattisesti kansainvälisiä esimerkkejä soveltaen. ESR-ohjelman hyödyntäminen on realistinen vaihtoehto käynnistää mittavia ja kiireellisiä toimenpiteitä. Toimenpideohjelmalla edistetään tasa-arvoa sekä levitetään Noste-ohjelmassa kehitettyjä hyviä käytäntöjä koko aikuiskoulutuksen toimintamuodoiksi.

4. TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

4.1. TIETOPALVELUT AIKUISILLE SOVELTUVIKSI JA HELPPOKÄYTTÖISIKSI

Aikuisopiskelun suunnitelmallisuuden lisäämiseksi ja resurssien käytön tehostamiseksi tarvitaan työikäisen aikuisväestön tutkinto- ja koulutusmahdollisuudet selkeällä, kattavalla ja asiakaslähtöisellä tavalla esittelevät verkkopalvelut valtakunnallisella tasolla, oppilaitos- ja korkeakoulukohtaisesti sekä mahdollisuuksien mukaan myös alueellisesti koordinoituna.

Tämä edellyttää opetus- ja työhallinnon nykyisten palveluiden koordinoimista ja kehittämistä aikuisopiskeluun soveltuvan tarjonnan selkeämmin esille nostavaksi ja esitteleväksi. Keskeisenä välineenä tässä ovat em. hallinnonalojen vastuulla olevat valtakunnalliset kokoavat tietopalvelut (Opintoluotsi ja Ammattinetti), joita kehitetään yhteistyössä ja erityisesti aikuisten palveluina. Niiden kehittämisessä on vahva yhteys Opetushallituksen koulutustiedon hakupalveluun (Koulutusnetti). Sama uudistus työ on ulotettava myös oppilaitosten ja korkeakoulujen koulutustarjontaa esitteleviin verkkopalveluihin, mikä voidaan nähdä osana tietoyhteiskunnan kehittämistyötä.

Sähköisiin palveluihin tulee sisällyttää kansalaisten ja asiantuntijoiden käyttöön osaamistarpeiden ja koulutusvaihtoehtojen arvioimista sekä mahdollisten oppimisvai-

keuksien tunnistamista auttavia testejä sekä pidemmällä aikavälillä verkkoneuvontatyössä käyttökelpoisia analyysi- ja suunnitteluvälineitä.

Nykyisistä yksityiskohtaisista, nopeasti vanhenevista ja kalliista aikuiskoulutusjulkaisuksista voidaan asteittain luopua ja kehittää niiden sijaan tiiviit, verkossa tarjottavien ja muiden palveluiden käyttöön ohjaavat, havainnolliset oppaat. Kansainvälistymisen ja monikulttuurisuuden haasteisiin vastaamiseksi yleisoppaat ja niitä täydentävät räätälöidyt oppaat tulisi olla käytettävissä ainakin englannin ja venäjänkielisinä. Myös verkkopalveluiden kieliversioita ja kansainvälistymisen vaatimuksiin vastaavia palveluosuuksia on kehitettävä eri hallinnonalojen yhteistyönä. Palveluiden tuntemusta ja käyttöä tulee korostaa eri hallinnonalojen omilla verkkosivuilla ja muussa viestinnässä, mutta kansalaisyhteisöä on tarpeen edistää myös laadukkailla kampanjoilla ja tietoisuudella.

Toteutussuunnitelma:

Tietopalveluiden kehittämisohjelma käynnistetään välittömästi yhteistyönä vuosina 2006 - 2008. Valmistelusta ja toimeenpanosta vastaavat opetusministeriö, työministeriö, opetushallitus, oppilaitokset, korkeakoulut sekä muut keskeiset tahot. Toimenpideohjelma voidaan pääosin rahoittaa nykyistä rahoitusta suuntaamalla, ESR-ohjelmia hyödyntämällä sekä Noste-ohjelman jälkeen käytettävissä olevilla resursseilla. Valmisteluryhmän arvion mukaan resurssitarve on 5 - 6 milj. €/vuosi.

4.2. NEUVONTA- JA OHJAUSPALVELUIDEN SAATAVUUTTA PARANNETTAVA

Työelämä ja työikäinen aikuisväestö tarvitsevat ammattitaitoiset ja monipuoliset neuvonta- ja ohjauspalvelut osaamistarpeisiin ja elämänmuutoksiin parhaiten vastaavien ura- ja kouluttautumissuunnitelmien laatimiseksi

Tämä edellyttää palveluiden kehittämistä monikanavaisuuden periaatteella: verkkoneuvontana, puhelinneuvontana sekä ryhmä- ja henkilökohtaisena neuvontana ja ohjauksena. Erityisesti verkon kautta tapahtuvalle neuvonnalle on kasvavaa kysyntää ja sen avulla on saatavissa rationalisointihyötyjä. Henkilökohtaisten palveluiden tarve on suuri merkittäviä elämänmuutoksia ja ammatinvaihdoksia edellyttävissä tilanteissa sekä erityistä kannustusta ja tukea vaativien ryhmien osalta.

Palveluiden saatavuuden, riittävyyden ja monipuolisen asiantuntemuksen turvaaminen edellyttää vahvaa verkostoitumista sekä konkreettisen kehittämisohjelman laatimista, jonka suunnittelusta ja toimeenpanosta vastaavat työhallinto, opetushallinto, työmarkkinajärjestöt sekä oppilaitokset ja korkeakoulut. Yhteistyö yritysten ja muiden työorganisaatioiden avainhenkilöiden kanssa on välttämätöntä alue- ja paikallistasolla neuvonta- ja ohjauspalveluiden organisoinnissa sekä työpaikkojen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyön tiivistämiseksi. Noste-ohjelmassa saatuja kokemuksia työpajoilla tapahtuvasta hakevan toiminnan ja vertaisneuvonnan (mm. pätevyysluotsit) muodoista esitetään hyödynnettäväksi ja laajennettavaksi. Niin ikään työvoimatoimintojen toimintamalleja, Noste-ohjelman puitteissa kehitettyjä hakevan toiminnan alueellisia yhteistyöverkostoja ja alueellisia pilottihankkeita tulee hyödyntää ja laajentaa.

Toteutussuunnitelma:

Neuvonta- ja ohjauspalvelujen kehittämistä koskeva konkreettisempi suunnitelma valmistellaan vuoden 2006 aikana yhteistyössä työ- ja opetushallintojen, työelämän järjestöjen ja muiden keskeisten tahojen kanssa. Valmistelutyön pohjalta palvelujen kehittämistoimet esitetään käynnistettäväksi vuosina 2007 - 2009. Ohjelman toimeenpano vaatii mittavia lisäresursseja, jotka esitetään rahoitettavaksi pääosin ESR-varoista. Valmistelutyöryhmän arvio on noin 10 milj. €/vuosi.

4.3. OHJAUKSEN TUEKSI ON KEHITETTÄVÄ TYÖIKÄISEN AIKUISVÄESTÖN OSAAMISEN TUNNUSTAMISEEN UUSIA VÄLINEITÄ JA TOIMINTATAPOJA

Aikuiskoulutusta järjestävien oppilaitosten ja korkeakoulujen tarjontaa ja toimintatapoja tulee uudistaa niin, että järjestäjät sekä työhallinnon asiantuntijat pystyvät nykyistä paremmin ennakoimaan työelämän osaamistarpeita sekä toimimaan yritysten ja työorganisaatioiden yhteistyökumppaneina osaamistarpeiden analysoinnissa ja koulutusjärjestelyjen organisoinnissa.

Tämä edellyttää ensinnäkin työikäiselle aikuisväestölle soveltuvien tutkintojen, tutkintoon valmistavan koulutuksen sekä lisä- ja täydennyskoulutustarjonnan monipuolistamista ja kehittämistä työelämän tarpeisiin. Toiseksi on juurrutettava aikuisväestön elämäntilanteisiin soveltuvia opetus- ja ohjausmuotojen ja -menetelmien käyttöä. Kolmanneksi on jäsennettävä edelleen henkilökohtaistamista hakeutumisessa, tutkinnon suorittamisessa ja tarvittavassa koulutuksessa niin, että aiemman osaamisen tunnistamista, tunnustamista ja hyväksilukemista koskevat järjestelyt ovat kattavasti käytössä. Neljänneksi on huolehdittava, että aikuiskoulutuksen opetus-, ohjaus- ja muun henkilöstön työelämäntuntemus ja aikuispedagoginen (andragoginen) osaaminen on ajan tasalla.

Tässä onnistumiseksi tarvitaan myös aikuiskoulutuspolitiikan yleisiä kehittämistoimia (tutkintojärjestelmät, tarjonta, opitun tunnustaminen, henkilökohtaistamisen ja ohjaustoiminnan kehittämispolitiikka, rahoitusperusteet, tulosojaus ja järjestämisluvut), työmarkkinajärjestöjen, työhallinnon ja työelämän aktiivisuutta sekä oppilaitosten ja korkeakoulujen painopisteiden ja toimintatapojen uudistamista. Jatkotoimien valmistelussa hyödynnetään ja laajennetaan AiHe-projektissa kehitettyjä käytäntöjä.

Toteutussuunnitelma:

Kehittämishojelman toimeenpanoa tukemaan on tarpeen käynnistää vuosille 2008 - 2010 ajoittuva työ- ja opetushallinnon yhteistyönä toteutettava ohjauksen tuki- ja valmennusohjelma. Hankkeen valmistelu ajoittuisi vuosille 2006 - 2007. Valmistelusta ja toimeenpanosta vastaavat opetusministeriö, työministeriö, opetushallitus, oppilaitokset, korkeakoulut sekä muut keskeiset tahot. Tuki- ja valmennusohjelman toteutus vaatii mittavaa, kertaluontoista lisäresurssointia. Vuosille 2007 - 2013 ajoittuvan ESR-ohjelmakauden strategisissa painopisteissä korostuvat samat tavoitteet, esimerkiksi työmarkkinoiden toimintaa edistävien osaamis- ja palvelujärjestelmien kehittäminen. Pääosa tuki- ja valmennusohjelman rahoituksesta esitetään rahoitettavaksi

ESR-varoista. Valmisteluryhmän arvion mukaan resurssitarve on vähintään 10 milj. €/vuosi.

4.4. OHJAUKSEN STRATEGISTA ASEMAA JA TUTKIMUSTA VAHVISTETTAVA JA OHJAUSTEHTÄVIÄ HOITAVIEN KOULUTUSTA LISÄTTÄVÄ

Ohjauksellinen ajattelu tulisi sisällyttää keskeiseksi osaksi koko koulutustarjonnan suunnittelua ja toteutusta elinikäisen oppimisen periaatetta soveltaen. Ohjauksen aseman vahvistaminen edellyttää uudistustoimia myös koulutus- ja korkeakoululainsäädännössä. Tämän suuntaisia kehittämistoimia korostetaan myös Euroopan unionin keskeisissä asiakirjoissa.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opetustoimen henkilöstön perus- ja täydennyskoulutuksessa tämä alue tulee nostaa lähivuosien painopisteeksi ja sopia korkeakoulujen kesken valtakunnallisesti ja alueellisesti tarkoituksenmukaisesta työnjaosta. Erityistä huomiota perus- ja täydennyskoulutuksessa tulee kiinnittää työelämäyhteistyön, eri tavoin hankitun osaamisen tunnistamis- ja tunnustamiskäytäntöjen, verkko-opetuksen ja aikuispedagogiikan osaamiseen. Osaamista tulee vahvistaa myös monikulttuurisuuden, puutteellisen pohjakoulutuksen omaavien sekä oppimisvaikeuksista kärsivien opetus- ja ohjaustaidoissa. Toteuttamissuunnitelmassa mainittu koulutusohjelma muodostaa kokonaisuuden kohdassa 4.3. mainitun tuki- ja valmennusohjelman kanssa.

Alan tutkimustoiminta ja kansainvälinen yhteistyö erityisesti Euroopan unionin piirissä on kehittynyt myönteiseen suuntaan mm. Jyväskylän yliopistossa ja Joensuun yliopistossa. Tältä pohjalta olisi tarkoituksenmukaista kehittää opetus- ja työhallinnon tarpeisiin vahva kotimaisten ja ulkomaisten yliopistojen ja tutkimuslaitosten elinikäisen ohjauksen yhteistyöverkosto, joka pystyy aktivoimaan myös alan tutkijankoulutusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön täydennyskoulutusta. Tutkimusta tarvitaan erityisesti ohjauksen kokonaisjärjestelyjen laadunvarmistuksen ja kustannustehokkuuden arvioimiseksi. Tutkimuksen vahvistaminen koskee myös tieto- ja neuvontapalveluja.

Toteutussuunnitelma:

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisohjelma ajoittuu vuosille 2008 - 2012. Ohjelman toteutusta edeltävä valmistelutyö tehdään opetusministeriön, työministeriön, yliopistojen ja korkeakoulujen yhteistyönä. Osana tämän vaiheen valmistelutoimia laaditaan konkreettiset ehdotukset lainsäädännön uudistamistarpeista, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyöstä ja työnjaosta koulutusohjelman toteuttamisessa sekä tutkimustoiminnan kehittämistarpeista ja resursoinnista. Korkeakoulujen osalta koulutuksen tavoitteista ja resursseista sovitaan tulossopimuksissa. Tutkimustoiminnan vahvistamiseen voidaan osoittaa resursseja Suomen Akatemian tutkimusrahoituksena, EU:n tutkimusohjelmista sekä vastuullisten ministeriöiden sektoritutkimusrahoituksena. Valmistelutyöryhmän arvion mukaan resurssitarve on 10 – 15 milj. €/vuosi.

4.5. KEHITTÄMISPOLITTIKKA VAATII YHTEISTYÖTÄ JA VERKOSTOITUMISTA

Edellä kuvatun kehittämiss politiikan onnistuminen edellyttää eri toimijoiden määrätietoista yhteistyötä valtakunnallisella, alueellisella ja paikallistasolla. Opetus- ja työhallintojen sekä työelämän järjestöjen ja muiden keskeisten toimijoiden yhteistyö aikuisopiskelun tietopalveluiden, neuvonnan ja ohjauksen toimenpideohjelman ehdotusten jatkovalmistelun aktivoimiseksi ja koordinoimiseksi on tarpeen organisoida erikseen.

Toteutussuunnitelma:

Tässä tarkoituksessa ehdotetaan asetettavaksi toimenpideohjelman yhteistyöryhmä kolmivuotiskaudelle 2006 - 2008. Sen jälkeen voidaan arvioida, onko tarpeen jatkaa samantyyppisen yhteistyöryhmän toimintaa vielä ehdotusten toimeenpanon jälkipuoliskolle eli kaudelle 2009 - 2012. Alueellisen yhteistyön ja verkostoitumisen edistämiseksi organisoidaan eri alueille soveltuvia toimintamalleja.

Liite 1.

Tärkeimmät tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut sekä palvelujen tuottajat

Palvelut

Palvelujen tuottajat

	Työhallinto	Opetushallinto	Muut tahot
<p>TIEDON JAKAMINEN, INFORMAATIO</p> <p>Tehtävä: Annetaan asiakkaalle hänen tarvitsemiaan tietoja.</p> <p>Suhde tietoon: Tarvittava tieto koostuu tosiasiasta.</p> <p>Asiakkaan rooli: Asiakas hakee itseltään puuttuvaa tietoa. Hän on tiedon vastaanottaja. Asiakas käyttää tietoa hyväkseen.</p> <p>Ammattilaisen rooli: Työntekijä antaa asiakkaalle hänen haluamansa tiedon. Työntekijä huolehtii tietojen oikeellisuudesta ja riittävydestä.</p> <p>Keskustelun kulku: Oikean tiedon antaminen voi edellyttää monenlaisia tarkennuksia, minkä vuoksi keskustelun rakentuminen ja laajuus vaihtelevat.</p> <p>Asiantuntijat tuottavat myös aineistoja, oppaita ja nettisivustoja asiakkaiden käyttöön sekä tarjoavat tiloja ja itsepalvelupäätteitä käytettäväksi.</p>	<p>Sähköiset itsepalvelut: - mol.fi –sivusto: työvoimakoulutus netti-hakuineen, tietopalvelun linkkisivut, aikuiskoulutusinfo, ala- ja ammattitietoinfo ym.</p> <p>Itsepalveluaineistoja: Koulutus- ja ammattitietopalvelun aulatilalla työvoimatoimistoissa: materiaalia itsepalvelukäyttöön, nettipäätteitä, hakupalveluaineistosta</p> <p>Työnhakukeskukset: päätteitä ja opastusta nettipalvelujen käyttöön, ryhmäinfoja, tilaisuuksia</p> <p>Tiedon jakaminen henkilökohtaisesti: Koulutuslinja-puhelinpalvelu ma-pe 9-17</p> <p>Sähköinen neuvonta: vastataan sähköpostikyselyihin</p> <p>Koulutusneuvojat (104 päätoimista, noin 140 sivutoimista) + työvoimaneuvojat (mamu-, kuntoutus-, EURES-, työvoimakoulutus-, ym.) ja -ohjaajat sekä urasuunnittelun asiantuntijat jakavat tietoa osana muuta työtään (n. 3000 virkailijaa)</p> <p>Erilaisissa inforyhmissä jaetaan tietoa.</p>	<p>Sähköiset itsepalvelut: - Opintoluotsi - Koulutusnetti, OSAAN-ohjelma, näyttötutkinnot, oppisop.sivut ja - muut OPM- ja OPH-sivustot linkkeineen ja nettihakuineen amkhaku.fi ja opekorkeahaku.fi</p> <p>- oppilaitosten sivustot</p> <p>Itsepalveluaineistoja: koulutusoppaat (painetut ja sähköiset)</p> <p>Tiedon jakaminen henkilökohtaisesti: Opintoluotsin sähköinen neuvontapalvelu (3 henkilöä, jatko epäselvä)</p> <p>Opinto- ja oppilaaohjaus- tehtävissä toimivat jakavat tietoa osana muuta työtään sekä henkilökohtaisesti että ryhmille (vain harvoin päätoimista ohjaushenkilöstöä), muu opl-henkilökunta (aik.koul. antavia opl noin 1000), tutorit</p> <p>AMK-hakutoimistoissa (29 kpl) neuvovat (n. 100 henkilöä)</p>	<p>Sähköiset itsepalvelut: CIMOn sivustot opiskelusta ulkomailla, vaihto-ohjelmista yms. linkkeineen</p> <p>Opintoja rahoittavien tahojen sivustot</p> <p>Projektien yms. hankkeiden sivustot kuten esim. Noste</p> <p>Itsepalveluaineistoja: Kirjastot: materiaalia itsepalvelukäyttöön, hakupalveluita aineistoista, nettipäätteitä</p> <p>Tiedon jakaminen henkilökohtaisesti: CIMOn (tieto- ja neuvontapalvelussa 10 virkailijaa, yht. n. 100),</p> <p>KELAn, Koulutusrahaston yms. virkailijat muun työnsä lomassa.</p> <p>KELAn puhelinpalvelu ”Opiskelijan tuet” ma-pe klo 8-18</p>

Palvelut

Palvelujen tuottajat

	Työhallinto	Opetushallinto	Muut tahot
<p>NEUVONTA-PALVELUT</p> <p>Tehtävä: Neuvoa asiakkaalle sopiva toimintatapa.</p> <p>Suhde tietoon: Neuvo perustuu asiantuntijatietoon.</p> <p>Asiakkaan rooli: Asiakas odottaa saavansa ongelmaansa asiantuntijanapua neuvon muodossa. Hän on neuvon pyytäjä ja vastaanottaja. Asiakas päättää neuvon noudattamisesta.</p> <p>Ammattilaisen rooli: Työntekijä on asiantuntija eri toimintavaihtoehtojen arvioinnissa. Hän tietää puheena olevasta asiasta enemmän kuin asiakas. Työntekijän on varmistettava, että neuvot ovat asiantuntevia ja ymmärrettäviä.</p> <p>Keskustelun kulku: Keskustelun perusrakenteena on neuvon pyytäminen ja sen antaminen. Toisinaan neuvon antaminen voi tapahtua työntekijän aloitteesta. Neuvontakeskustelu on joskus melko lyhyt, mutta se voi myös laajentua monivaiheiseksi tehtäväksi.</p> <p>Muodot: - henkilökohtainen neuvonta: keskustelu face-to-face, puhelinkeskustelu, sähköpostivastaukset yms - ryhmätoiminta</p>	<p>Koulutusneuvojat (104 päätoimista, noin 140 sivutoimista),</p> <p>Muut työvoimaneuvojat osana muuta työtään (mamu-, kuntoutus-, EURES-, työvoimakoulutus- ym.) ja -ohjaajat, työnhakukeskusten verkko-neuvojat ja ammatinvalintapsykologit muun työnsä ohessa, sekä face-to-face että puhelimitse ja sähköisesti</p> <p>(työhallinto yht. n. 3000 virkailijaa)</p> <p>Koulutuslinja: neuvontaa puhelimitse ma-pe 9-17</p> <p>ESR-projekti: koulustorit (Kemi ja Rovaniemi, 7 henkilöä)</p> <p>Ryhmätoimintaa: mm. oppisopimuskoulutuksesta.</p> <p>Yrityksille:</p> <p>Yrityksille suunnattu: työnantajapalvelut ja maksulliset palvelut</p> <p>TE-keskukset: yritysten neuvontaa yritysosastoilla (TM:n lisäksi KTM ja MMM), uusyrityskeskusten neuvontaa</p>	<p>AMK:t: Opintoasioiden neuvonta, ura- ja rekrytointipalvelujen neuvonta</p> <p>AMK-hakutoimistoissa (29 kpl) neuvovat (n. 100 henkilöä)</p> <p>Yliopistojen opintotoimistojen neuvonta (10 monialaista yliopistoa, joissa 60 tdk + 11 omaan tieteenalaan keskittyvää + avoimen yliopiston ja täyd.koul.keskusten henkilöstö), ura- ja rekrytointipalvelujen neuvonta</p> <p>Opintoluotsin sähköneuvonta-palvelu (3 henkilöä, jatko epäselvä)</p> <p>Neuvonta oppisopimustoimistoissa, 42 erillistä, ei opl:ssä toimivaa oppisop.keskusta (<i>kunnan ja kuntayhtymän rooli!</i>)</p> <p>OPH:ssa tehtävä neuvonta: mm tutkintojen tunnustaminen ja hakeminen koulutukseen</p> <p>Nosteneuvontaa Noste-ohjelma (2 päätoimista., 60 hankekoh-taista proj. päällikköä., yhdysopettajia ja ko. tehtävästä vastuussa olevat lääninhallituksen virkamiehet.</p>	<p>CIMOn opiskelu ulkomailla –neuvonta, vaihto-ohjelmat yms. (tieto- ja neuvontapalvelussa 10 virkailijaa, yht. n. 100)</p> <p>Lääninhallitukset: 2. asteen yhteishakuun liittyvä neuvonta (n. 18 henkilöä), Nosteneuvonta (n. 15 henkilöä)</p> <p>Opintojen rahoitustahojen edustajat</p> <p>KELAn puhelinpalvelu ”Opiskelijan tuet” ma-pe klo 8-18</p> <p>Lukineuvolat (4 kpl)</p> <p>Järjestöt/ ammattiliitot: mm. SAK: Noste(neuvontaa) vertaistukea oman työn ohella pätevyyslupien toimesta (2007 tavoite 800 kpl), AKAVA (n. 4 henk.)</p> <p>Yksityiset konsulttifirmat (HR) (muutamia kymmeniä henkilöitä)</p> <p>Vapaaeht. järjestöt/ yhdistykset</p> <p>Yrityksissä koulutuspäälliköt yms.</p> <p>Yritystoiminnan neuvontapalvelut: yrityssuomi.fi -> neuvonta</p>

	Työhallinto	Opetushallinto	Muut tahot
<p>OHJAUS</p> <p>Tehtävä: Edistää keskustelun keinoin asiakkaan omaa kykyä parantaa elämäänsä hänen haluamallaan tavalla.</p> <p>Suhde tietoon: Korostetaan asioiden tulkinvaraisuutta ja monia toimintamahdollisuuksia.</p> <p>Asiakkaan rooli: Asiakas osallistuu aktiivisesti esittämiensä pulmien ratkaisemiseen. Hänen tavoitteensa ja tulkintansa ovat työskentelyn lähtökohtana. Asiakas on oman elämänsä asiantuntija.</p> <p>Ammattilaisen rooli: Työntekijä pyrkii keskustelussa vahvistamaan asiakkaan toimintakykyä ja välttää valmiiden ratkaisumallien tarjoamista.</p> <p>Keskustelun kulku: Ohjauskeskustelu on yleensä monivaiheinen ja rakenteeltaan löyhä. Keskustelun kulkuun vaikuttaa asiakkaan tekemät aloitteet ja toisaalta työntekijän käyttämä lähestymistapa. Ohjaustehtävän suorittaminen voi edellyttää useita keskustelukertoja</p> <p>Välineet: henkilökohtainen ohjaus, ryhmäohjaus soveltuvuustestit kokeilut/tutkimukset puhelin, sähköposti itsepalveluohjelmat</p>	<p>Henkilökohtainen ohjaus ja ohjaukselliset ryhmät:</p> <p>Ammatinvalinta-psykologit (280 kpl)</p> <p>Koulutusneuvojat ja muut työvoimaneuvojat kuten mamu-, kuntoutus-, EURES-, työvoimakoulutus-, ym., korkeakouluneuvojat ja työvoimaohjaajat: ohjauksellinen työote (työhallinto yht. n. 3000 virkailijaa)</p> <p>Palvelukeskuksissa (TYP) tapahtuva ohjaus</p> <p>Itsepalveluohjelmat:</p> <p>AVO nuorille ja A-URA aikuisille (käytetään itsenäisesti tai henk.koht. ohjauksen ohella)</p>	<p>Henkilökohtainen ohjaus ja ohjaukselliset ryhmät:</p> <p>Aikuskoulutusmuodoissa vain harvoin päätoimista ohjaushenkilöstöä.</p> <p>Oppimisvalmentajat</p> <p>Ura- ja rekrytointipalveluissa tapahtuva ohjaus (mukana työhallinnon ja opl:n henkilöitä)</p>	<p>Henkilökohtainen ohjaus:</p> <p>Lukineuvolat (4 kpl)</p> <p>Ammattiliittojen uraneuvojat</p> <p>Yksityiset konsultit</p> <p>Yritykset/HRD urasuunnittelu</p>

Liite 2. AIKUISKOULUTUKSEN RAHOITUS VUODEN 2006 TALOUSARVIOSSA

Opetusministeriön pääluokan menoista (VTAE 2006) kaikkiaan noin 12-13 prosenttia (runsaat 790 miljoonaa euroa) suuntautuu aikuisopiskelun menoihin. Yhteenvedo menojen jakautumisesta sisältyy valtion talousarvion luvun 29.69. selvitysosaan. Alla olevaan yhteenvedoon on laskettu mukaan myös aikuisten ammatillisen peruskoulutuksen ja yliopistojen tutkintokoulutuksen menot, joita koskeva arvio on esitetty luvun 29.69. selvitysosan yhteenvedotaulukon alaviitteissä.

	(euroa)
29.10. Yliopisto-opetus ja -tutkimus	
- avoin yliopisto-opetus	13 000 000
- täydennyskoulutuksen hintojen alentaminen (enintään)	410 000
- täydennyskoulutuksen tuotekehitystyö	2 500 000
- yliopistojen perustutkinto-opiskelu/yli 25-vuotiaana aloittaneet (arvio)	146 000 000
29.20. Ammattikorkeakouluopetus	
- aikuisten amk-tutkintoon johtava koulutus	55 900 000
- erikoistumisopinnot, jatkotutkintokokeilu ja ylemmät amk-tutkinnot	14 400 000
- avoin ammattikorkeakouluopetus	3 200 000
29.60. ja 69. Ammatillinen aikuiskoulutus	
- valtion ammatillinen koulutus	600 000
- näyttötutkintoina suoritettavat ammatilliset perustutkinnot	58 500 000
- aikuisten opetussuunnitelmaperusteinen ammatillinen peruskoulutus	41 000 000
- oppisopimuksena suoritettava ammatillinen peruskoulutus	28 700 000
- oppisopimuksena suoritettava ammatillinen lisäkoulutus	67 100 000
- oppilaitosmuotoinen ammatillinen lisäkoulutus	112 790 000
- Noste-ohjelma	30 000 000
- ammatilliset erikoisoppilaitokset	18 169 000
29.40. Yleissivistävä koulutus	
- lukion aikuisopiskelijat	16 700 000
29.69. ja 98 Vapaa sivistystyö	
- kansalaisopistot, kansanopistot, kesäyliopistot ja opintokeskukset	138 942 000
- liikunnan koulutuskeskukset	14 360 000
- avustukset perustamiskustannuksiin	2 000 000
29.69. Aikuiskoulutuksen kehittäminen, henkilöstökoulutus ja avustukset	
- Opeko	412 000
- opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot	14 004 000
- Aikuiskoulutuksen kehittäminen	2 927 000
- Avustukset sivistys- ja neuvontajärjestöille	9 328 000

Työministeriön pääluokan momentilta 35.06.51 (Työllistämisen-, koulutus- ja erityistoimet) on vuodelle 2006 työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osoitettu 220,2 miljoonaa euroa seuraavasti:

- ammatillisen työvoimakoulutuksen hankinta	170 447 000
- valmentavan työvoimakoulutuksen hankinta	45 854 000
- opiskelijavalinta sekä kehittäminen-, tiedotus- ja ilmoitustoiminta	2 200 000
- etuudet ennen työvoimakoulutuksen alkua	440 000
- Pohjoiskalotin koulutussäätiöstä hankittava koulutus	1 280 000

Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus yhteensä **220 221 000**

Liite 3. Eräitä tietoja aikuisille tarkoitettusta ammatillisesta koulutuksesta

	Ensisijainen kohderyhmä	Ensisijainen tavoite	Kesto	Sisältö ja pedagogiikka	Tuotokset
Ammatillinen toinen aste					
Ammatillinen peruskoulutus (näytötutkintoon valmistava)	Aikuiset, joilla ei ole toisen asteen ammatillista tutkintoa	Ammatillisen perustutkinnon tai sen osan suorittaminen	Keskimäärin 1½ vuotta, oppisopimuksena 2 vuotta; hajonta suurta	Aikuisille tarkoitettu peruskoulutus suoritetaan näyttöön valmistavana henkilökohtaisten oppimissuunnitelman mukaisesti	Ammatillinen perustutkinto; tuottaa rajatun jatko-opintokelpoisuuden
Ammattitutkintoon valmistava koulutus	Aikuiset, joilla jo taustallaan ammatillista koulutusta ja / tai työkokemusta	Ammattitutkinnon tai sen osan suorittaminen	Keskimäärin ½ vuotta, oppisopimuksena 1 vuosi; hajonta suurta	Suoritetaan näyttötutkintoon valmistavana henkilökohtaisten oppimissuunnitelmien mukaisesti	Ammattitutkinto; tuottaa rajatun jatko-opintokelpoisuuden
Erikoisammattitutkintoon valmistava koulutus	Aikuiset, joilla jo taustallaan ammatillista koulutusta ja / tai suhteellisen pitkä työkokemus	Erikoisammattitutkinnon tai sen osan suorittaminen	Keskimäärin ½ vuotta, oppisopimuksena 1 vuosi; hajonta suurta	Suoritetaan näyttötutkintoon valmistavana henkilökohtaisten oppimissuunnitelmien mukaisesti	Erikoisammattitutkinto
Tutkintoon johtamaton lisäkoulutus	Kaikki, jotka kokevat tarvitsevansa työssään ammatillista lisäkoulutusta	Ammatillisen osaamisen lisääminen ja / tai täydentäminen	Keskimäärin verrattain lyhyttä; hajonta suuri	Vaihtelee koulutuksen tavoitteiden ja sisällön mukaan; suoritetaan työssä käyville aikuisille soveltuvalla tavalla. Osa henkilöstökoulutusta	Ei tuota muodollista tutkintoa
Korkea-aste					
Ammattikorkeakoulututkinto (aikuiskoulutus)	Tutkinnon tasoaan nostavat, erityisesti opistoasteen tai toisen asteen suorittaneet, aikuiset	Ammattikorkeakoulututkinto	210-270 opintopistettä Keskimääräinen opiskeluaika aikuiskoulutuksessa 3 vuotta	Tutkintojen perusteet yhtenevät nuorten koulutuksen kanssa, toteutetaan huomioiden aikuisten ajalliset ja pedagogiset tarpeet. Luetaan hyväksi aiempia opintoja.	Ammattikorkeakoulututkinto

Ammattikorkeakoulujen erikoistumis-opinnot	Erityisesti korkeakoulututkinnon, opistoasteen tai ammatillisen korkeasteen suorittaneille, jotka haluavat täydentää ja / tai syventää osaamistaan	Täydentää ja syventää tutkinossa hankittua osaamista	Yleensä 30 – 60 opintopistettä	Järjestetään aikuisten tarpeet huomioiden	Todistus suoritetuista erikoistumisopinnoista, ei varsinaista tutkintoa
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	Korkeakoulututkinnon suorittaneet, työkokemusta omaavat aikuiset	Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	60 - 90 opintopistettä	Järjestetään läheisessä yhteistyössä työelämän kanssa. Toteutetaan huomioiden aikuisten ajalliset ja pedagogiset tarpeet.	Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Avoin ammattikorkeakoulu	Kaikki, jotka ovat kiinnostuneet ammattikorkeakoulu-opinnoista	Omiin tarpeisiin ja kiinnostukseen liittyvien ammattikorkeakouluopintojen suorittaminen	Vaihtelee opiskeltavan määrän mukaan	Ammattikorkeakoulututkinnon osia huomioiden esim. työssä käyvän väestön pedagogiset tarpeet	Todistus suoritetuista opinnoista; ei varsinaista tutkintoa
Yliopistojen maisteri- ja muunto-koulutus	Opisto- tai korkeasteen tutkinnon suorittaneet	Ylempi korkeakoulu-tutkinto	Vaihtelee aiemman koulutuksen mukaan	Luetaan hyväksi aiemmat opinnot mahdollisimman täysimääräisinä	Yliopistotutkinto
Yliopistojen erikoistumis-opinnot	Erityisesti korkeakoulututkinnon suorittaneille, jotka haluavat täydentää ja / tai syventää osaamistaan	Täydentää ja syventää tutkinossa hankittua osaamista	Laajuus vaihtelee, kuitenkin vähintään 30 opintopistettä	Järjestetään aikuisten tarpeet huomioiden	Todistus suoritetuista erikoistumisopinnoista, ei varsinaista tutkintoa
Yliopistojen täydennyskoulutus	Ensisijaisesti korkeasteen tutkinnon suorittaneille, jotka haluavat laajentaa / syventää ammattitaitoaan	Ammatillisen osaamisen lisääminen / täydentäminen	Vaihtelee suoritettavien kurssien mukaan	Järjestetään aikuisten tarpeet huomioiden	Ei tuota muodollista tutkintoa
Avoin yliopisto	Kaikki, jotka ovat kiinnostuneet yliopisto-opinnoista	Omiin tarpeisiin ja kiinnostukseen liittyvien yliopisto-opintojen suorittaminen	Vaihtelee opiskeltavan määrän mukaan	Yliopistotutkinnon osia huomioiden esim. työssä käyvän väestön pedagogiset tarpeet	Todistus suoritetuista opinnoista; ei varsinaista tutkintoa. Tietyn edellytyksin mahdollisuus siirtyä tutkinto-opiskelijaksi

Tämän lisäksi aikuiset voivat osallistua pääsääntöisesti kaikkeen sellaiseen koulutukseen, joka on tarkoitettu ensisijaisesti nuorille.

Liite 4. AIKUISTEN OPISKELUN TÄRKEIMMÄT TUKIMUODOT

Aikuisten opiskelua tuetaan monin tavoin. Tuen määrä ja sen myöntämisperusteet vaihtelevat koulutusmuodon, oppilaitoksen, opetusjärjestelyjen sekä opiskelijan taustan mukaan. Seuraavassa on kuvattu aikuisten opiskelun tärkeimmät tukimuodot ja niiden kohdentuminen.

1. Aikuiskoulutustuki

Työelämästä päätoimisia opintoja harjoittamaan lähteville tarkoitettu ensisijainen toimeentulon tukimuoto on aikuiskoulutustuesta annetun lain (1276/2000) mukainen ansaintaperusteinen aikuiskoulutustuki. Aikuiskoulutustukea saavalle voidaan lisäksi myöntää valtioneuvoston opintolainalle. Koulutuksen on kestävä yhtäjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta. Aikuiskoulutustuki perustuu opintoja edeltävään tulotasoon ja sen tarkoituksena on ylläpitää opiskelijan kohtuullista toimeentuloa. Aikuiskoulutustuki koostuu perusosasta (500 €/kk), jonka lisäksi maksetaan ansio-osa. Ansio-osan määrä on 20 % tuen perusteena olevasta palkasta

2 700 euron kuukausiansioon saakka ja 15 % sen ylittävältä osalta. Opintolainan valtioneuvoston määrää aikuiskoulutustukea saavalla on 310 €/kk.

Vuonna 2004 aikuiskoulutustukea myönnettiin 4 400 uudelle hakijalle. Ammatillisissa oppilaitoksissa, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa opiskelevien osuudet olivat kutakuinkin yhtä suuret. Tuki suuntautuu pääosin terveydenhuollon, sosiaalialan ja opetusalan koulutukseen. Koska nämä alat ovat naisvaltaisia, on naisten osuus tuen saajista noin 80 %. Tuen käyttö teollisuuden toimialoilla on hyvin vähäistä verrattuna tuen käyttöön julkisilla toimialoilla.

Aikuiskoulutustukea käytetään pääasiallisesti tutkintotavoitteiseen, opiskelijalle maksuttomaan tai enintään kohtuuhintaiseen koulutukseen. Tuki kohdistuu opiskeluaikaisen työstä poissaolon aiheuttaman ansiomenetyksen osittaiseen kattamiseen. Tuki ei riitä kattamaan varsinaisia koulutusmaksuja, mistä syystä osallistuminen on vähäistä sellaiseen koulutukseen, jossa julkinen tukiosuus on pieni tai koulutus tapahtuu liiketaloudellisin periaattein kuten yliopistojen erikoistumisopinnoissa.

2. Ammattitutkintostipendi

Näyttötutkintona suoritettua ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon ja erikoisammattitutkinnon suorittaneelle voidaan maksaa kertaluontoisesti koulutusrahastosta annetun lain (1306/2002) mukainen ammattitutkintostipendi. Ehtona on, että henkilö ei ole täyttänyt 64 vuotta ja että hänellä on vähintään viiden vuoden työhistoria työ- tai virkasuhteessa. Stipendin suuruus on 330 €.

Vuonna 2004 stipendi myönnettiin noin 16 400 henkilölle. Tuolloin stipendin ikäraja oli 30-60 vuotta. Tähän ikäryhmään kuuluvien tutkinnon suorittajien määrä vuonna 2004 oli varsin lähellä vuonna 2004 stipendin saaneiden määrää.

3. Työvoimakoulutuksen tuet

Työvoimakoulutukseen osallistuvalla voidaan koulutuksen ajalta maksaa koulutus- tai työmarkkinatukea sekä lisäksi ylläpitokorvausta. Koulutustuki maksetaan joko perustukena tai ansiotukena. Koulutustuki on samansuuruinen kuin työttömyyspäiväraha, mutta koulutusaikaiset tulot otetaan huomioon eri lailla. Koulutustukea voidaan maksaa myös opiskelijalle, joka ei ole työtön tai työttömyysuhanalainen, mutta tällöin hänellä ei ole oikeutta ansiotuen ansio-osaan. Työmarkkinatukea maksetaan sellaisille 17-64-vuotiaille työttömille, jotka eivät täytä työssäolohtoa tai ovat saaneet enimmäisajan työttömyyspäivärahaa. Työ-

voimakoulutukseen hakeutuvalla voidaan lisäksi myöntää korvausta ennen koulutuksen alkamista aiheutuvista matka- ja muista ylläpitokustannuksista. Työvoimakoulutuksen tuista säädetään julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa (1295/2002).

Ansiotuki koostuu perusosasta, ansio-osasta ja lapsikorotuksesta. Ansiotuki lapsikorotuksineen voi olla enintään päivärahan perusteena olevan päiväpalkan suuruinen. Keskimääräinen ansiotuki ylläpitokorvauksineen vuonna 2005 oli 1260 euroa kuukaudessa. Perustuella tai työmarkkinatuella opiskellut sai ylläpitokorvauksineen keskimäärin 730 euroa kuukaudessa.

Vuonna 2005 työvoimakoulutukseen osallistuneista opiskelijoista noin 33000 sai ansiotukea, noin 5800 perustukea ja arviolta 42 000 työmarkkinatukea.

4. Työttömän koulutuspäiväraha

Työttömälle työnhakijalle, joka hakeutuu omaehtoiseen ammatillisia valmiuksia edistävään koulutukseen, maksetaan koulutuspäivärahaa. Koulutuspäivärahaa maksetaan myös ennen työttömyyttä keskeytyneiden päätoimisten ammatillisia valmiuksia edistävien opintojen jatkamiseen. Koulutuspäiväraha on muutoin saman suuruinen kuin työttömyyspäiväraha tai työmarkkinatuki, jota henkilölle maksettaisiin työttömänä olleessa, mutta sen saajalla ei ole oikeutta työllistymisohjelmallisään.

Työttömyyskassojen maksaman koulutuspäivärahan saajista oli 75% naisia vuonna 2005. Keskimääräinen päiväraha oli 51,20 euroa päivässä ja noin 1100 euroa kuukaudessa. Kelan marraskuussa 2005 maksaman koulutuspäivärahan määrä oli 25,15 euroa, mikä on noin 560 euroa kuukaudessa.

Vuonna 2005 koulutuspäivärahaa maksettiin arviolta 3300 henkilölle.

5. Oppisopimuskoulutuksen tuet

Opiskelija saa tietopuolisen opetuksen aikana sekä suorittaessaan näyttötutkintoa (mikäli työnantaja ei maksa tältä ajalta palkkaa) päivärahaa, matkakustannuskorvausta halvimman matkustustavan mukaan sekä majoittumiskorvausta, jos opetus järjestetään opiskelijan koti- tai oppisopimuspaikkakunnan ulkopuolella. Alle 18-vuotiaan lapsen perheenhuoltaja saa perheavustusta. Muuna aikana opiskelija saa palkkaa työnantajalta. Oppisopimuksella voi suorittaa ammatillisen perustutkinnon sekä ammatti- ja erikoisammattitutkinnon, jotka suoritetaan näyttötutkintona osana oppisopimuskoulutusta.

Vuonna 2004 osallistui oppisopimuskoulutuksena järjestettyyn ammatilliseen peruskoulutukseen 18 100 henkilöä ja tutkintoon tähtäävään lisäkoulutukseen 29 500 henkilöä. Opintososiaalisia etuja maksettiin peruskoulutuksessa keskimäärin 426 euroa ja lisäkoulutuksessa 137 euroa opiskelijaa kohti.

6. Maatalousyrittäjien opintoraha

Maatalousyrittäjille on olemassa vakuutusperusteinen opintoraha koulutukseen, johon ei saa muuta tukea (valtioneuvoston asetus 617/2002 maatalousyrittäjien opintorahasta). Opintorahaa voi saada 5 pv - 8 kk kestäväan koulutukseen. Saajan tulee olla 18 - 60-vuotias. Opintorahan määrä on 26 € opintopäivältä tai 35 €, jos opiskeluun liittyy päivittäisiä pitkiä matkoja tai yöpymistä.

Vuonna 2005 opintorahaa sai 2424 yrittäjää. Saadun tuen määrä oli opiskelijaa kohti keskimäärin 336 euroa. Opiskelun tavoitteena oli maatalousyrittäjän ammattitaidon kehittäminen, tuotannon monipuolistaminen tai muu kehittäminen tai maatilatalouden yhteydessä harjoitetun tai suunnitella olevan muun yritystoiminnan kehittäminen.

7. Valtion opintotuki

Aikuisopiskelija, joka ei saa aikuiskoulutustukea, voi saada päätoimisten opintojen ajalle opintotukilain (65/1994) mukaista opintotukea, joka koostuu opintorahasta, valtioneuvoksesta opintolainalle sekä asumislisästä. Lisäksi voidaan pitkien koulumatkojen ja merkittävien matkakustannusten korvaamiseksi myöntää opintotuen soveltamisalaa rajallisemmin lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen koulumatkatuesta annetun lain (48/1997) mukaista koulumatkatukea. Aikuiskoulutustuki perustuu opintoja edeltävään tulotasoon ja sen tarkoituksena on ylläpitää opiskelijan kohtuullista toimeentuloa. Opintotuen tarkoituksena on puolestaan turvata yleensä vielä tulotasoltaan vakiintumattoman opiskelijan vähimmäistoimeentulo.

Opintoraha, asumislisä ja valtioneuvoksesta opintolainalle ovat yhteensä enintään 181,86-760.61 euroa kuukaudessa riippuen opiskelijan iästä, asumismuodosta ja koulutusasteesta.

Lukuvuonna 2004-2005 opintotukea sai lähes 300 000 henkilöä, joista 30 vuotta täyttäneitä oli 19 790 (7 %). Näistä 70 % (13 946) oli naisia. Yliopistossa opiskeli 6 400 (32 %), ammattikorkeakoulussa 5 892 (30 %), ammatillisissa ja muissa oppilaitoksissa 7 190 (36 %), lukioissa 2 ja ulkomaisissa oppilaitoksissa 306 (2 %).

8. Vuorottelukorvaus ja osa-aikalisä

Omaehtoista opiskelua voi harjoittaa vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisella työntekijän ja työnantajan sopimukseen perustuvalla vuorotteluvapaalla, jonka aikana voi saada vuorottelukorvausta. Korvaus on 70 % henkilön työttömyysturvasta ilman lapsikorotuksia, mutta nousee 80 %:iin, jos vuorottelijalla on 25 vuotta työhistoriaa. Työnantajan on palkattava vuorotteluvapaan ajaksi työtön työnhakija.

Vuorottelukorvauksen saajia oli vuonna 2004 yhteensä 16 400. Tehdyn selvityksen (Työpoliittinen tutkimus 279 /2005) mukaan vuorotteluvapaan käyttö ammatilliseen opiskeluun on vähentynyt. Vuonna 2003 vuorotteluvapaata käytti 12 % ammatilliseen opiskeluun, kun osuus aiemmin on ollut noin kolmannes. Taustalla on saattanut vaikuttaa osittaisen ammattikoulutusrahan poistuminen vuonna 2002. Reilu kolmannes ilmoitti kuitenkin käyttävänsä aikaa harrastusluonteiseen tai yleissivistävään opiskeluun, mutta myös tässä aiempien vuosien vastaavat osuudet ovat olleet hieman korkeampia.

Opiskelua voi harjoittaa myös osa-aikalisän turvin, jota voidaan maksaa osa-aikatyöhön siirtyneelle osa-aikapalkan lisäksi. Työnantajan edellytetään palkkaavan vastaavaksi ajaksi työttömän työnhakijan (laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002).

Osa-aikalisän piirissä oli vielä vuonna 2000 keskimäärin 3000 henkilöä ja vuonna 2001 2600 henkilöä. Vuonna 2002 toteutetun sijaisen työttömyysehtoja koskevan tiukentamisen jälkeen osa-aikalisällä sijoitettiin työhön vuoden 2002 aikana yhteensä 4400 työtöntä ja vuonna 2003 3870 työtöntä. Osa-aikalisää on käytetty mm. jatko- ja täydennysopintoihin, erityisesti terveydenhoitosektorilla.

9. KELAn ammatillinen kuntoutus ja kuntoutusraha

Kuntoutusrahaa voi saada Suomessa asuva 16-67-vuotias henkilö, joka on kuntoutuksen takia estynyt tekemästä työtä ja jonka kuntoutuksen tavoitteena on työelämään pääseminen. Kuntoutujalla on lisäksi oltava Kelan tekemä kuntoutuspäätös koulutuksen kustantamisesta. Kuntoutuspäätöksen saaminen edellyttää, että työkyky on olennaisesti heikentynyt tai uhattuna sairauden tai vamman takia. Tukea voi saada ammatilliseen koulutukseen, ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opintoihin sekä jatko-opintojen kannalta välttämättömään pohjakoulutukseen.

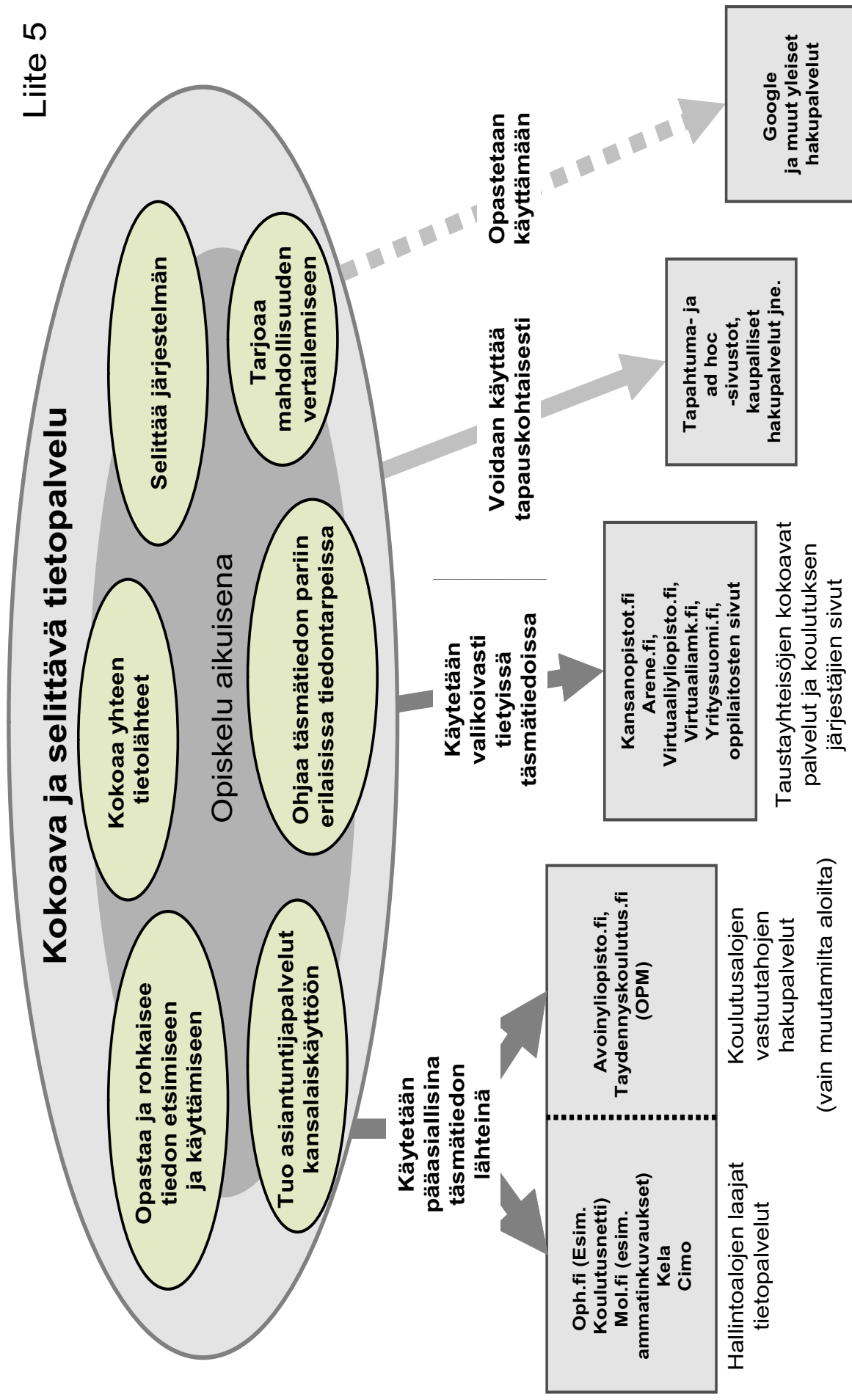
Kuntoutusetuutena maksetaan opiskelu-, matka- ja apuvälinekustannuksia. Kuntoutusraha määräytyy kuntoutujan aiempien tulojen eli verotettavien vuosityötulojen mukaan. Kuntoutusrahan määrä on aina vähintään 15,20 euroa päivässä. Ammatillisessa kuntoutuksessa olevan vähimmäiskuntoutusraha on 16,42 euroa päivässä. Tukea maksetaan omavastuujan jälkeen jokaiselta arkipäivältä eli enintään kuudelta päivältä viikossa. Kelan tukemassa ammatillisessa koulutuksessa oli vuonna 2004 yhteensä 6072 henkilöä.

10. Työeläkelaitoksen ammatillinen kuntoutus ja siihen liittyvä tuki

Työelämässä olevien osalta on työeläkejärjestelmällä päävastuu ammatillisesta kuntoutuksesta. Oikeus työeläkejärjestelmän ammatilliseen kuntoutukseen syntyy, kun todetaan työkyvyttömyyden uhka tai työkyvyttömyys vamman tai sairauden johdosta. Tästä oikeudesta annetaan muutoksenhakukelpoinen päätös. Sen sijaan ammatillisen kuntoutuksen sisältö on harkinnanvaraista. Työeläkelaitosten kustantamana ammatillisena kuntoutuksen järjestetään mm. työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta. Pitempiä ammatillisia opintoja tuetaan silloin kun lyhyemmät työelämään palauttavat keinot eivät osoittaudu riittäviksi. Kuntoutuksen ajalta maksetaan kuntoutujalle kuntoutusrahaa tai kuntoutustukea. Koulutuksessa olevalle korvataan lisäksi opiskelusta aiheutuneet menot normikorvauksena. Vuonna 2004 ammatillisessa koulutuksessa olevia ko. tukea saavia henkilöitä oli 2732.

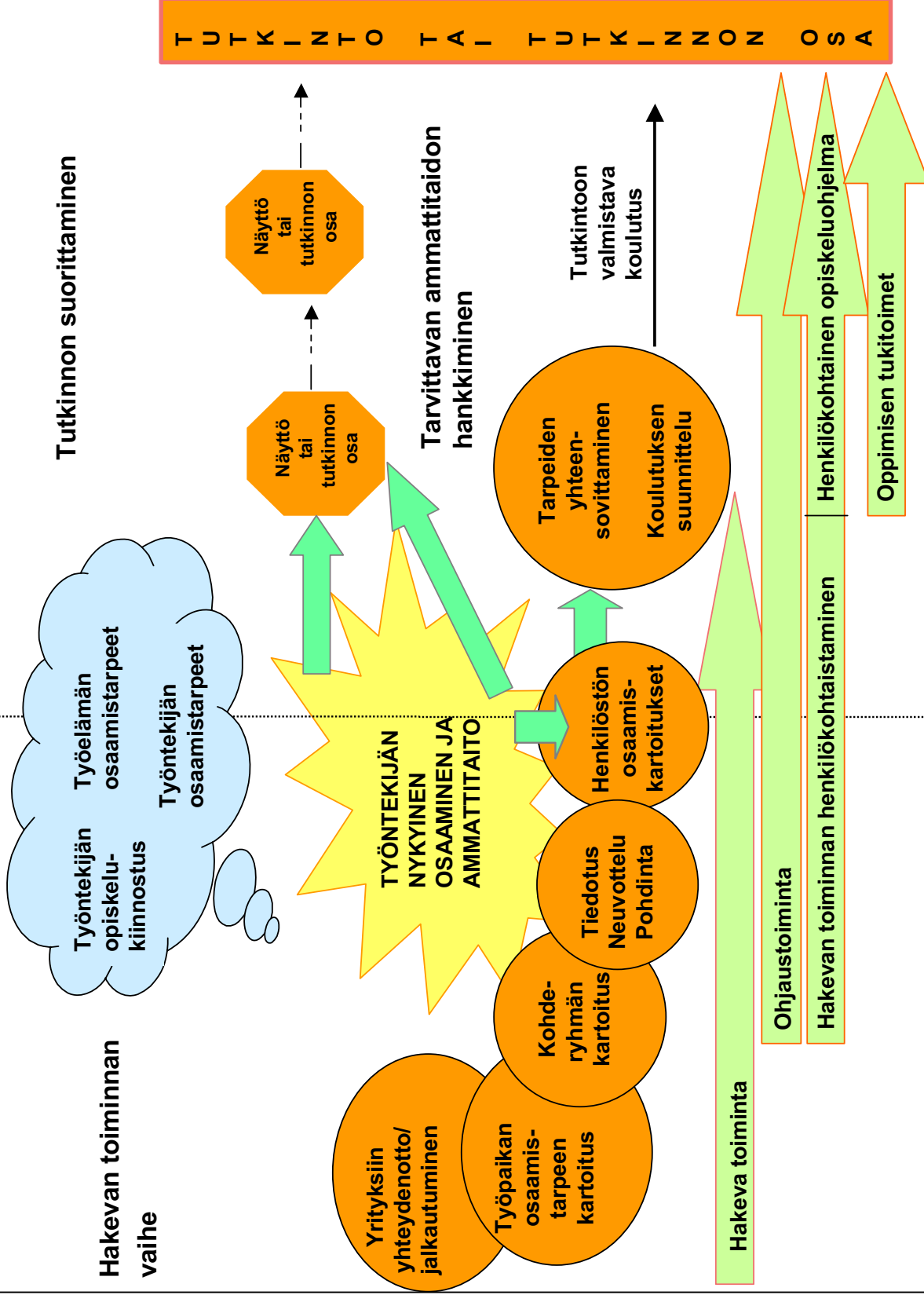
11. Työtapaturman, ammattitaudin tai liikennevahingon vuoksi korvattava kuntoutus

Ammatillisena kuntoutuksena voidaan korvata yleissivistävä peruskoulutus ja ammatillinen koulutus, jos henkilö on tapaturman, ammattitaudin tai liikennevahingon vuoksi menettänyt mahdollisuuden jatkaa aiemmassa ammatissaan/työssään. Tapaturmavakuutuksen ja liikennevakuutuksen kuntoutusetuudet perustuvat asiakkaan lakisääteiseen oikeuteen saada kuntoutusta osana menetyksen korvausta. Kuntoutuspäätökset tekee vakuutusyhtiö. Koulutuksen ajalta maksetaan täysimääräistä ansionmenetetyksen korvausta ja opiskelusta aiheutuvat kulut. Kuntoutusopiskelijoita oli 472 vuonna 2004.

LIITE 7. HAKEVAN TOIMINNAN NIVELYMINEN NÄYTTÖTUTKINTOPROSESSIIN

TYÖHALLINNON JULKAISU

1. *Varpu Hänninen*: Ammatinvalinnanohjaus tekijänsä näkökulmasta 1989
2. *Niilo Sääski*: Työttömien työnhakijoiden selviytymisedellytykset ja työvoimaneuvojien ajankäyttö vuonna 1989.
3. Aikuiskoulutuksen tiedotuksen ja neuvonnan kehittäminen. 1990
4. Työnvälityksen kehittämishankkeita 1990. Markku Kaunisto (toim.). 1990
5. Työvoimapaalvelujen kehittämisohjelma 1990
6. *Tuomo Alasoini*: Labour market flexibility and work organisation in Finland. Some general trends. 1990
7. Työpolitiikan tutkimusseminaari 31.1.1990. Timo Kauppinen (toim.)
8. *Varpu Hänninen*: Henkilökohtaisen ammatinvalinnan ohjauksen vaikutusten arviointi. 1990
9. *Raimo Lahti, Marita Pettersson*: Tutkimukseen perustuva ammatinvalinnanohjauksen kehittäminen. 1990
10. *Niilo Sääski*: Mitä starttiyrityksille nyt kuuluu? 1991
11. Puheenvuoroja työelämän rakennemuutoksesta. Tuomo Alasoini -Juhani Pekkola (toim.). 1991
12. *Matti Sihto*: Suomen uusi työllisyyslaki ja sen vaikutukset työmarkkinoilla. 1991
13. Kohti uutta ulkomaalaispolitiikkaa. Heikki Mattila (toim.). 1991
14. Suomen ja Neuvostoliiton välinen harjoittelijavaihto 1991
15. *Markku Riipinen*: Ammatillisen kuntoutuksen tuloksellisuus. Ammatillisen kuntoutuksen seurantatutkimukset 1980-90-luvulla. 1991
16. *Leena Piispa*: Pienryhmä on ainut mahdollisuus. Vaatetusteollisuuden työorganisaatioiden kehittämistyön edistäminen. 1992
17. *Urpo Wuojärvi - Niilo Sääski*: Työllistämistoimenpiteet ja työttömyysturva Euroopan yhteisössä. 1992
18. Tietopaketti työvoimasta, työllisyydestä, työttömyydestä sekä osa-aikatyöstä. Iikka B Voipio (toim.). 1993
19. *Eila Sorri-Teir, Seppo Hämäläinen*: Talonrakennustyön tuotantotavan kehitys 1900-luvulla. 1993
20. Työsuojeluhallituksen valitusviranomaisena antamat päätökset 1.1.1992 - 28.2.1993
21. Integraatio ja työmarkkinat. 1993
22. Työpaikkojen täyttymisen seuranta. Työryhmämuistio. 1993
23. Kemikaalit parturi- ja kampaamotyössä. 1993
24. Työvoimapaalvelut ja käsite yhtiöittäminen. Työryhmämuistio. 1993
25. Työn päivät 1993
26. Jätekuljetusprojekti. Loppuraportti. 1993
27. Ammatinvalinnanohjauksen ja työpsykologian erikoistumiskoulutus. 1993
28. *Jukka Kohtanen*: Esimiestyö, johtaminen, työyhtiön toimivuus ja kehittämistarpeet. 1993
29. Kiväärien ja pistoolien äänenvaimentimet. Loppuraportti 1. 1993
30. Työmarkkinatuki. Työryhmämuistio. 1993
31. *Vesa Rouvali, Pia Lehtonen*: Siirreltävien tikkaiden turvallisuus. 1993
32. The Challenge of Sustainable Working Life. Marko Hakonen (toim.). 1993
33. *Heikki Räisänen*: Kasvutekijän vaikutus koulutuksen jälkeiseen sijoittumiseen. 1993
34. Integraatio ja työmarkkinat. Yhteenveto raportin lausunnoista. 1993
35. Työneuvostotyöryhmän muistio. 1993
36. Murrosvaiheen valinnat. Työhallinnon strategiset linjaukset 1990-luvun työpolitiikassa. 1993
37. Kotitaloustyönantajien velvoitteiden yksinkertaistaminen. Työryhmämuistio. 1993
38. Työolot, henkilöstö ja menestyvä organisaatio. 1993
39. Telework - a New Touch. Flexiwork perspectives in the European and Nordic labour markets. Juhani Pekkola (toim.) 1993
40. *Salme Rantanen, Antti Haanpää, Lea Kalliomäki*: Työympäristön parantaminen pienyrityksissä. Hanke kahdeksassa metallialan pienyrityksessä Pirkanmaalla. 1993

41. Yhteistoimintatyöryhmän muistio. 1993
42. *Marjaana Laine*: Ulkomaalaisen oikeusasema Suomessa. Oikeuslähdekäsikirja. 1993
43. Leena Lahti-Kotilainen: Työpaikkojen inhimillinen tasa-arvo. Arviointia ja kehittämistä koskeva tutkimusprojekti. 1993
44. Työvoimapoliittisen koulutuksen seurantaraportti vuodelta 1992
45. Työhallinnon asiakaspalveluhenkilöstön peruskoulutuksen uudistaminen. 1993
46. Etä- ja joustotyön valtakunnallinen koeohjelma. Väkiraportti 1993
47. Ammatinvalinnanohjauksen osuus työvoimatoimiston uusitusjärjestelmässä. Työryhmämuistio. 1993
48. Työllisyyskertomus 1993
49. *Kimmo Rönkä*: Joustotyö ja asuinalueen suunnittelu. 1994
50. Työsuhdeasiain palvelututkimus. Osat I ja II. Hämeen, Kuopion ja Vaasan työsuojelupiirit. Matti Santalahti, Näkemys Osakeyhtiö. 1994
- 50a. Työsuhdeasiain palvelututkimus. Osa III: Toimintatiedot. Hämeen, Kuopion ja Vaasan työsuojelupiirit. Matti Santalahti, Näkemys Osakeyhtiö. 1994
51. *Aitoma, Haukijärvi, Luoto, Miettinen, Myyri-Partanen, Nysten-Mäkelä, Pekkala, Särkkä, Virkkunen, Ylisuvanto*: Raportti työsuojelupiirien kehittämisen ja kokeiluhankkeen toisesta aallosta (HATKE 11). 1994
52. Työn päivät 1994
53. *Kirsi Rintanen*: Heijastamateriaalien käyttö työvaatetuksessa. 1994
54. Vuonna 1992 työoikeudellisia rikoksia koskevia päätöksiä. 1994
55. *Timo K. Vertanen*: Selvitys yleissitovuusjärjestelmästä. 1994
56. *Lars Jilmstad, Sven Otto Littorin*: Uusi-Seelanti. 1994
57. *Kimmo Mikkola*: Suhdanteiden vaikutus työtapa-turmiin. 1994
58. Pitkäaikaistyöttömyyden lieventäminen. Työryhmämuistio. 1994
59. *Olavi Köngäs*.: Tietohallinnon linjaukset. 1994
60. *Tuomo Alasoini, Juhani Pekkola*: Arbeit und Technik -ohjelma ja teollisuustyön tulevaisuus Saksassa. 1994
61. Alke-työryhmän mietintö. 1994
62. *Päivi Kairamo-Hella, Jussi Toppila*: EU-jäsenyyden ja työhallinto. 1994
63. Eri hallinnonalojen sitoutuminen työllisyyden hoitoon. Työryhmämuistio. 1994
64. *Varpu Weijola*: Selvitys eräistä ammatillisen koulutuksen tukitoimenpiteistä. 1994
65. *Kari Ojanen, Matti Kallio*: Metsäkoneiden ohjaamon ilmasto-olosuhteet. 1994
66. *Harri Skog*: Työllistämistukien kehittäminen. Selvitysmiesraportti. 1994
67. *Tiina Ala-Outinen, Ilkka Hakola*: Ajoneuvonostureiden käyttöikä. 1994
68. HATKE-arviointiseminaari 15.8.1994
69. Työttömyysturvan vuodot ja väärinkäytökset. 1994
70. *Tuomas Laitinen*: Meluntorjunta puusepäntehtaiden koneosastoilla. 1994
71. Integraatio ja työmarkkinat. - Seminaariluennot. 1994
72. *Reima Suomi*: Työpaikka Sveitsi - tosiasiota ja keskusteluteemoja. 1994.
73. Vesi- ja jätehuoltohankkeen loppuraportti. 1995
74. *Päivi Hämäläinen*: Yritysten turvallisuustoiminnan erot. 1994.
75. *Minna Heikkinen*: Riskit ja turvallisuuskulttuuri rakennustyössä. 1994.
76. *Sari Sihvonen, Juha Laitinen, Jyrki Liesivuori*: Kemikaalialtistumisen arviointi työpaikoilla ja työsuojelutarkastus. 1994.
77. *Raoul Grönqvist* ym: Jalkineiden merkitys liukastumistapaturmissa. 1994.
78. *Riitta Martikainen*: Täyttä elämää. Seminaari työn ja perheen yhteensovittamisesta 23.5.1994. 1994.
79. *Rainer Schimberg, Antero Keski-Nikkola, Pentti Hautamäki*: Pehmusteliima huonekaluteollisuudessa. 1995.
80. *Raimo Hämäläinen, Timo Suurnäkki*: Työsuojelun toimintaohjelma Keski-Suomen työsuojelupiirin ja alueen kuntien yhteistyön välineenä. 1995.
81. Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus vuonna 1993. 1995.
82. *Teuvo Uusitalo, Johanna Kuusela*: Kokemuksia työsuojelun toimintaohjelmasta. 1995.
83. Työllisyyskertomus 1994.
84. Työhallinnon tiedotus EU-jäsenyyden oloissa Työryhmämuistio 1995.

85. Naisten työllisyyden parantaminen. Työryhmämuistio 1995.
86. Euroopan sosiaalirahasto. Ohjelma-asiakirja (SPD) 1995-1999. Tavoite 3. 1995.
87. Euroopan sosiaalirahasto. Ohjelma-asiakirja (SPD) 1995-1999. Tavoite 4. 1995.
88. *Vesa Rantahalvari*: National Organizations coordinating operations supported by the European Social Fund in Ireland, The Netherlands, Denmark and Finland. 1995.
89. Ammatinvalinnanohjauksen ja ammatillisen koulutuksen asiakasrekisteri. Työryhmämuistio. 1995.
90. *Robert Arnkil*: Restructuring Labour Administration. 1995.
91. Työn päivät 1995. Turussa 13. - 14. helmikuuta 1995 pidettyjen Työn Päivien aineisto. 1995
92. Omin toimin, omin voimin. Työnhakija-asiakkaiden omatoimisuuden hyväksikäyttö työvoimapalveluissa. Työryhmämuistio 1995.
93. Työhallinnon Keski- ja Itä-Euroopan yhteistyön toimintastrategia. 1995.
94. Työolojen kuvaus. Kuvaus työoloista ja niihin liittyvistä tekijöistä työolojen kehittämisen sekä työhallinnon toiminnan suuntaamisen ja tavoitteenasettelun tueksi. 1995.
95. *Seppo Roivas*: Tiloja vai tekoja. - Tutkimus paikallisista aloitteista työttömyysongelman lievittämiseksi. 1995.
96. Työsuojeluvalvonnan yhteinen suuntaaminen ja kehittäminen. Uudenmaan työsuojelupiirin uusi johtamiskäytäntö. 1995.
97. *Ritva Uhinki, Juhani Vääriskoski*: Vahingosta viisastuu. Käyttötietoa maatalouslomituksen henkisestä työsuojelusta. 1995.
98. *Simo Salminen*: Kyselytutkimus pienteollisuuden työturvallisuudesta. 1995
99. Työsuojeluhallinnon toiminnan taloudellisuuden arvioinnista. Työryhmämuistio. 1995.
100. Työhallinnon strategiset skenaariot. Työhallinnon skenaariotiimin raportti Suomi-skenaarioiden maailmoista. 1995.
101. *Timo Kauppinen, Aino Heiskanen*: Workplace St Petersburg. Development Programmes. 1995.
102. *Timo Kauppinen, Aino Heiskanen*: Workplace St Petersburg. Development Programmes and development in action. 1995
103. *Jukka Alsti, Reet Kunelius, Kristiina Heimonen, Tapani Hiironen*: Venäjän työoikeus. 1995.
104. Työhallinnon EU-linjauksia. 1995.
105. Työsuojeluhallinnon tulosohtauksen kehittämistä. Työryhmämuistio. 1995.
106. *Riipinen Hannu, Riala Riitta, Vähäsöyrinki Asko, Eronen Raimo*: Altistus asbestieristeiden purku-työssä. 1995
107. *Saarinen Mikael, HUUHTANEN Pekka, Lindström Kari*: Tulosohtauksen ja henkisen hyvinvoinnin kehittäminen työhallinnossa. 1995.
108. *Hakuli Markku, Katajamäki Hannu, Vartiainen Pirkko*: What is a good result made of? 1995.
109. *Raija Lääperi*: Rantojen raidat. Työsuojelutoimintaa keskisuomalaisissa kunnissa. 1995.
110. Etniset suhteet Euroopassa. Raportti Euroopan neuvoston projektista Community and ethnic relations in Europe. 1995.
111. *Tuomo Alasoini, Juhani Pekkola*: Työelämän kehittäminen Australiassa. Matkaraportti Workplace Australia II -konferenssissa. 1995.
112. Työministeriön toimenpiteet valtioneuvoston tietoyhteiskunnan kehittämistä koskevan periaatekannanoton johdosta. Työryhmämuistio. 1995.
113. *Pekka Hakala, Risto Riehungangas, Jouni Martinen, Jarmo Rintala*: Pitkäaikaistyöttömyyden ennalta- ehkäisy. 1995.
114. Työryhmän esitys Suomen työllisyysohjelmaksi. 1996 - 1999. Työttömyyden puolittaminen (17.10.1995)
115. Kuljettajan työkyky. - Työ- ja toimintakyvyn edistäminen työympäristössä. Tutkimus Metsäliitto-Yhtymän kemiallisen ja mekaanisen puunjalostusteollisuuden yksiköissä. 1995.
116. *Marya Zamindar*: Telework in Finland. Factors Behind Telework Use as Seen From an Employer Perspective. 1995.
117. *Timo Kauppinen, Aino Heiskanen*. Valamon saariston konvertointi. 1995.
118. Työsuojelun piirihallinnon asiakirjahallinnan ohje. Työryhmämuistio. 1995.
119. RÄTY-työryhmän ehdotukset räjäytys- ja louhintatyön normien uudistamisesta. Työryhmämuistio 1995
120. Henkilöstö ja palvelujen kehittäminen kansainvälistyvässä suurkaupungissa. Helsingin kaupungin Kuntatyöpaikka 2000-hankkeen esitutkimusraportti 24.11.1995.

121. *Mervi Ala-Risku, Markku Mattila, Teuvo Uusitalo, Jouni Kivistö-Rahnasto*: Riskien arviointi työolojen parantamisessa. 1996.
122. Kansallinen työelämän kehittämisohjelma. Kolmi-kantaisesti kootun asiantuntijaryhmän esitys työ-ministeriölle 8.12.1995.
122. The National Workplace Development Programme.
123. Pk-yritysten työsuojelun tukijärjestelmän kehittä-minen. Kokeiluhanke Oulun läänissä. Loppuraportti. 1996.
124. Laadun parantaminen työhallinnossa. Projekti-ryhmän loppuraportti ja ehdotukset 29.12.1995.
125. Työllisyyskertomus 1995.
126. Huoltokonttorityöryhmä. Työryhmämuistio. 1996.
127. Työsuojelupäälliköiden koulutustarve Suomessa ja Saksassa. Näkökulmana EU-harmonisoinnin vaati-mukset ja pk-sektorin tarpeet. 1996.
128. Työsuojelupiirin asiakasaloitteinen palvelu. Selvitys kysynnästä sekä asiakkaiden odotuksista ja kokemuksista. 1996.
129. Kouluyhteistyöryhmän raportti. Työ- ja opetushallin-non kouluyhteistyö. Työryhmämuistio 1996.
130. *Pekka Tiainen, Jaakko Järvinen*: Pitkän aikavälin työvoimamalli ja sen käyttö. 1996
131. *Marja Kaukanen*: Työsuojelutarkastajan työn piirteet ja työssä koettu pätevyys. 1996.
132. Työympäristötalous pk-yritysten työsuojeluvalvon-nassa Hankkeen loppuraportti 1996.
133. *Heikki Rouhesmaa*: Human Resource Accounting in Finnish Enterprises - A National Report for OECD.1996.
134. Maa- ja vesirakennustyömaan turvallisuustason arviointi. Tutkimusraportti 1996.
135. Selvitys epätyypillisiin työsuhteisiin liittyvistä ongelmista ja niiden korjausmahdollisuuksista.1996.
136. Kosteusvauriorakennusten korjaus- ja purkutöiden ohjeistamistyöryhmän mietintö 22.3.1996.
137. Työpoliittiset toimenpiteet yrittäjyyden edistämi-seksi. Työryhmän loppuraportti 22.5.1996.
138. Työministeriön tietopalvelujen kehittäminen. Tieto-työryhmän raportti 28.12.1995.
139. *Vadim Zabrodin*: Työelämän suhteet Pietarissa. Tutkimusraportti 1996
140. *Vadim Zabrodin*: Industrial Relations in Saint Petersburg. The structure and dynamics of working life and the economy in Saint Petersburg. May 1996.
141. *Vadim Zabrodin*: Edellinen julkaisu venäjän kieli-senä. 1996.
142. Työministeriön hallinnonalan toiminta- ja talous-suunnitelma vuosille 1997-2000. 1996.
143. *Ari Luukinen, Juhani Pekkola, Asko Heikkilä, Marya Zamindar*: Directions of Telework in Finland. 1996.
144. Ikääntyvät työelämässä - Ikääntyvien työllistymis-edellytysten parantamista selvittävän komitean (IKOMI) väliraportti. 1996.
145. *Hannu Alaranta, Jutta Alen, Hannu Stålhammar*: Hoitohenkilöstön arvio potilassänkyjen ominaisuuksista ja varusteista. 1996.
146. Rakennustyömaan turvallisuustason mittaustyösuojelupiireissä. Hanke TR-mittarin käytöstä. 1996.
147. *Matti Santalahti, Esa Ala-Uotila*: Mikkelin työsuojelupiirin vuorovaikutustutkimus - työpaikkojen odotusten ja kokemusten kysely perusvalvontatarkastuksen jälkeen. 1996.
148. *Heikki Räisänen, Mika Tuomaala*: Rekrytointi-vaikkeudet keväällä 1996. Yleiskatsaus sekä tilanne metallialalla.
149. *Riikka Kivimäki*: Hoitovapaat, työntekijät, työyhteisöt ja työmarkkinat. Väliraportti 1996.
150. *Katriina Koskela*: Työn ja perheen yhteensovitta-misen toimivat mallit. ESR:n ennakoitiprojektin loppuraportti. 1996.
151. Työpaikka Suomessa - työpaikka Euroopassa, tutkimus- ja kehittämisohjelma. 1996.
152. *Hilkka Seppänen*: Kotipalveluhenkilöstön psyko-sosiaalinen työympäristö ja sosiaalinen tuki. Kysely-tutkimus kodinhoitajille ja kotivavustajille. 1996.
153. Työympäristötalousprojekti. 1996.
154. Palvelumallihankkeen loppuraportti. 1996.
155. *Rainer Schimberg, Jari Sillanpää*: Vesipohjaiset liimat pehmusteliimauksessa. 1996.
156. *Pasi Purmonen*: Työllistämiseesteet vaikuttavina tekijöinä pk-yrityksissä. -Yrittäjälähtöinen näkö-kulma. 1996.
157. Seminaariraportti sisämarkkinoiden ja Emun III-vaiheen vaikutuksista Suomen työmarkkinoihin. 1996
158. *Heikki Räisänen, Mika Tuomaala*: Rekrytointi-vaikkeudet syksyllä 1996. Yleiskatsaus sekä tilanne kymmenen ongelmallisimman ammatin koh-dalla.1996

159. *Unto Varonen, Hannu Kojo*: Raportti Hämeen työsuojelupiiriin ruiskumaalausprojektista 1991 - 1995. 1996
160. Workplace Finland - Workplace Europe Research and Development Program. 1996
161. Pakolaisasioiden siirto työministeriöön. Työryhmämuistio. 1996
162. Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuus. Työryhmämuistio. 1997
163. Työsuojeluhallinnon taloudellisuusseuranta selvittäneen työryhmän muistio. 1997
164. Henkilöstökoulutuksen kehittäminen. Neuvottelumuistio. 1997
165. Työvuorotteluseminaari 28.-29.11.1996. Helsinki. Job alternation seminar. 1997
166. *Jukka Alsti, Heikki Malinen, Reino Vainonen*: Venäjän työoikeus. 1997
167. *Toivo Lääperi*: Tehtaan tikapuilla. 1997
168. Naisten työllisyystyöryhmän raportti. 1997
169. *Mika Tuomaala*: Työnantaja-haastattelut 1996. 1997
170. Työllisyyskertomus 1996.
171. Työskenaariot - Työelämän suunnat ja ulottuvuudet. Skenaarioprojektin väliraportti. 1997
172. *Titta Maja*: Monikulttuurinen yhdyskuntatyö. Mahdollisuus maahanmuuttajien parissa tehtävän sosiaalityön menetelmäksi. 1997.
173. *Tarja Kröger, Kari-Pekka Tiitinen (toim.)* Työsopimuslaki, sen toimintaympäristön muutokset ja työllisyys. 1997.
174. Maahanmuuttajien ohjaaminen työmarkkinoille. Maahanmuuttajien työmarkkinoille ja koulutukseen ohjaamisprojektiryhmän (MASI) loppuraportti. 1997.
175. *Leena Koistinen*: Polkuja Perille. Turun seudun maahanmuuttajien työvoimapalvelut ja työllistyminen 1994 - 1996. 1997.
176. Hyvien hallintokäytäntöjen toteutuminen maahanmuuttajia koskevissa asioissa. Työryhmämietintö. 1997.
177. *Mika Tuomaala*: Rekrytointivaikeudet työvoimatoimistoihin ilmoitettujen avointen työpaikkojen kohdalla vuoden 1997 alussa. 1997.
178. Maahanmuuttajanaiset Suomessa. Pakolais- ja siirtolaisuusasiain neuvottelukunnan työryhmämuistio. 1997.
179. Työministeriön hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 1998-2001. 1997.
180. *Tiina Hanhike*: Etätyön todellisuus seitsemän tapauksen valossa. Siemensin ja Siemens Nixdorfin etätyökokeilu 1.95 - 9.95. 1997.
181. *Heikki Räisänen - Mika Tuomaala*: Rekrytointivaikeudet keväällä 1997. Yleiskatsaus sekä tilanne atk- ja toimistotyön ammateissa. 1997.
182. Helsinki-työryhmän muistio. Helsingin kaupungin esittämän työaikamallin toimivuus, kustannukset, vaikutukset ja tarvittavat säädösmuutokset. 1997.
183. *Ville Heinonen*: Henkilöstön arviot työvoimapalveluiden laadusta 1996. Valtakunnallisen kyselytutkimuksen tulokset ja vertailu vuoteen 1995. 1997.
184. *Titta Tuohinen*: Yrittäjyyden uudet muodot. 1997.
185. *Toim. Heikki Stenlund*: Työn tulevaisuus. Työskenaariohankkeen loppuraportti. 1997.
- 186.
187. *Leena Oulasvirta*: Työhallinnon palvelusitoumus. Raportti kokeiluhankkeesta. 1997.
188. Työaikapolitiikka. Nykytilanne, ongelma-alueet sekä alustavat kehittämistarpeet. Työaikapolitiittisen työryhmän väliraportti. 1997.
189. Heikki Räisänen - Mika Tuomaala: Rekrytointiongelmat työnvälitykseen ilmoitettujen työpaikkojen kohdalla syksyllä 1997. Yleiskatsaus sekä tilanne teollisuuden ja tekniikan alan ammateissa. 1997.
190. Työnhakija-asiakkaan palveluprosessin uudistaminen. 1997.
191. *Katriina Koskela*: Yritysten perheystävällisyys. Menetelmiä ja ehdotuksia perheystävällisyyden arvioimiseksi ja lisäämiseksi. Loppuraportti. 1998.
192. Euroopan unionin laajentumisen vaikutuksista työvoiman liikkuvuuteen. Työryhmämuistio. 1998.
193. Rasismien ja etnisen syrjinnän seuranta Suomessa. Ehdotus seurantajärjestelmäksi. 1998.
194. Työttömien ryhmäohjaus. 1998.
195. The 3rd international conference for trainers of educational and vocational guidance counsellors. 1998.
196. *Jukka Mykkänen*: Maastamuuttomaasta maahanmuuttomaaksi. Toimintaympäristön muutoksesta kahden erillisen neuvottelukunnan yhdistymiseen. 1998.

197. Selvitys yli viisi vuotta työttömänä olleiden tilanteesta vuonna 1997. 1998.
198. Työllisyyskertomus vuodelta 1997. 1998.
199. Ilkka Rahikkala: Työhallinnon lähialueyhteistyön evaluointiraportti. 1998.
200. Työhallinnon lähialueyhteistyön toimintastrategia. 1998.
201. *Jari Leskinen, Pertti Linkola*: Yritysvierailut kehittämismenetelmänä. FINES Business Exchange -yritysvierailuohjelman kokeilu 1997. 1998.
202. Henkilö- ja tuoteriskien hallinta työvoima- ja muussa ammatillisessa koulutuksessa. Työryhmän loppuraportti 1997. 1998.
203. EU:n työllisyysuuntaviivojen mukainen Suomen työllisyyspolitiikan toimintasuunnitelma. Huhtikuu 1998. 1998.
204. *Heikki Räisänen, Mika Tuomaala*: Rekrytointiongelmat työnvälitykseen ilmoitettujen työpaikkojen kohdalla tammikuussa 1998. Yleiskatsaus, tilanne atk- ja toimistotyön ammateissa sekä katsaus ongelmallisimpiin ammatteihin. 1998.
205. *Mika Tuomaala*: Työnantajahaastattelut 1997. 1998.
206. *Heikki Räisänen - Mika Tuomaala*: Rekrytointiongelmat työnvälitykseen ilmoitettujen työpaikkojen kohdalla toukokuussa 1998. Yleiskatsaus sekä rekrytointiongelmiensa analyysi suurissa rekrytointi-ammateissa ja uusissa ongelma-ammateissa. 1998.
207. *Sakari Timonen*: Paikallinen sopiminen pienissä ja suurissa yrityksissä. Esitutkimusraportti. 1998.
208. Työpolitiikka ja elinikäinen oppiminen. Työryhmämuistio. 1998.
209. Employment Action Plan, Finland. 1998.
210. *Tuija Lindqvist*: Työllistymisen tukeminen Suomen kunnissa. 1998.
211. Selvitys vuokratyöstä. Neuvottelumuistio. 1998.
212. Pitkäaikaistyöttömien aktivointikokeilu 1.3.1997-31.3.1998. 1998
213. *Jari Leskinen*: Laajan yritysysteistyön rakentamistapoja. 1998.
214. *Mika Tuomaala*: Selvitys rakennustyön työttömistä työnhakijoista. 1998.
215. Inkerinsuomalaisien maahanmuutto Suomeen 1990-luvulla. Hallituksen selonteko Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle. 1998
216. *Seppo Larmo - Heikki Räisänen - Mika Tuomaala*: Rekrytointiongelmat työnvälitykseen ilmoitettujen työpaikkojen kohdalla syyskuussa 1998. 1998.
217. *Pia Mero*: Al-Tashin pakolaiset. Valintojen ja kotoutumisen tarkastelua asiakkaan kannalta. 1998.
218. Kiintiöpakolaisten valinta ja kuntiinsijoittaminen. Väliraportti. 1998.
219. Työvoimakapeikkojen ehkäiseminen. Työryhmän muistio. 1999.
220. Työministeriön toiminta- ja taloussuunnitelma 2000 - 2003. 1999.
221. Työhallinnon toimintaohjelma syrjäytymisen ehkäisyksi. Työhallinnon syrjäytymisen ehkäisyryhmän ehdotus. 1999.
222. Työllisyyskertomus 1998. 1999.
223. *Kouvonen Anne*: Kaupan alan ikääntyvät työhaussa. 1999.
224. *Valtonen Kathleen*: The Integration of Refugees in Finland in the 1990s. 1999.
225. *Sorainen Olli*: Työlupamenettely työvoimatoimistoissa. 1999.
226. EU:n työllisyysuuntaviivojen mukainen Suomen työllisyyspolitiikan toimintasuunnitelma 1999.
227. Employment Action Plan, Finland, 1999.
228. *Valtonen Kathleen*: Pakolaisten kotoutuminen Suomeen 1990-luvulla. 1999.
229. Ehdotus Kansallisen Ikäohjelman seurantarajestelmäksi. Seurantaraportti vuodelta 1998. 1999.
230. *Kainlauri Anne, Määttä Mirja, Simonen Leila*: Kotityön tukikokeilun alkuvaiheet Suomessa. 1999.
231. Maahanmuuttajille tarkoitettujen tulkkaus- ja kielipalvelujen kehittämissuunnitelma. 1999.
232. Työelämäläheisten koulutusmallien kehittäminen. Osaprojektin loppuraportti. 1999.
233. *Pitkänen Maarit*: Matkalla menestykseen? Maahanmuuttajien työ- ja koulutusprojektin loppuraportti. 1999.
234. Työvoimatoimiston sähköisten asiointipalvelujen kehittäminen. SÄHKE-projektin raportti 17.9.1999.
235. *Jukka Kekkonen*: Siviilipalveluksen kehittäminen. 1999.
236. Työnjakomalleilla osaamista ja työllisyyttä. Selvitys käytössä olevista työnjakomalleista. EIO-projektin osaprojekti I. 1999.

237. Elinikäisen oppimisen huomioon ottaminen muilla työpolitiikan toiminta-alueilla. EIO-projekti. Osaprojekti III. 1999.
238. Maahanmuutto, pakolaisuus, siirtolaisuus ja etniset vähemmistöt 1990-luvulla. Tutkimukset ja tilastot. Etnisten suhteiden neuvottelukunta. 1999.
239. Henkilöstön kehittämisen haasteet työhallinnossa 2000-luvulla. Työvoimaopisto 25 vuotta. Toim. Anita Keskinen.
240. Tuula Forsman – Ulla Liukkunen (toim.): Kansallinen Ikäohjelma ja työministeriö –projektin väliraportti. 1999.
241. Työhallinnon toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2001 - 2004.
242. Annika Forsander - Anne Alitolppa-Niitamo: Maahanmuuttajien työllistyminen ja työhallinto - keitä, miten ja minne? 2000.
243. Kotouttamislain seuranta- ja arviointijärjestelmä. Projektiraportti 31.12.1999. 2000.
244. Outi Parhankangas: Kun ulkomaat tuli meille. Kulttuurisia malleja 1990-luvun lopun suomalaisessa turvapaikanhakijoiden vastaanottotyössä. 2000.
245. Koulutus- ja ammattitietopalvelun kehittämistyöryhmän muistio. 2000.
246. Työ- ja sosiaalihalinnon aktiiviyhteistyö. Työryhmämuistio työ- ja sosiaalihalinnon yhteisasiakkaiden palveluyhteistyöstä. 2000.
247. Yksityisyyden suoja työelämässä. Työryhmän muistio. 2000.
248. Jari Leskinen: Alueellisen yhteistyön kehittämishanke. Väliraportti 1.1. - 31.12.1999.
249. Työllisyyskertomus vuodelta 1999. 2000.
- 250A. Helinä Melkas (toim.): Kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimukset. Osa I. 2000.
- 250B. Helinä Melkas (toim.): Kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimukset. Osa II. 2000.
251. EU:n työllisyysuuntaviivojen mukainen Suomen työllisyyspolitiikan toimintasuunnitelma. Huhtikuu 2000. 2000.
252. Finland's National Action Plan for Employment. April 2000. In accordance with the EU's Employment Guidelines. 2000.
253. Työhallinnon strategia vuosiksi 2001 - 2003. 2000.
254. Onnistuuko hallinto? Strategisen johtamisen tieto- ja seurantajärjestelmäprojektin loppuraportti. 2000.
255. Anne Kainlauri, Mikko Mäntysaari, Sirpa Andersson: Kotitalousyön tukikokeilun arviointi. 2000.
256. Ulkomaalaisvaltuutettu. Toimintakertomus 1999. 2000.
257. Palvelustrategiaprojektin loppuraportti. 2000.
258. Ehdotukset ulkomaalaisvaltuutetun viran muuttamisesta ja tehtävien laajentamisesta syrjintävaltuutetun viraksi. Selvitysmiehen raportti. 2000.
259. Older Workers in the Labour Market and Outside. Implementation Report 1999 by an expert group. National programme on ageing workers. 2000.
260. *Merja Mäkitalo*: Henkilöstön osaamisen kehittäminen työhallinnossa. 2000.
261. Työhallinnon Internet-palvelujen strategia. Työministeriön Internet-projektin muistio. 2000.
262. *Ilkka Ruponen - Jaana Paanetoja*: Ylemmät toimihenkilöt ja työaikalaki. Tutkimusraportti. 2000.
263. Joustavaan työlupamenettelyyn. Työlupamenettelyn linjaukset ja seuranta -projektin esitys. 2000.
264. Hallituksen ulkosuomalaispoliittinen ohjelma. 2001.
265. Perustaa työllisyyden kasvulle. Työllisyysasteen nostaminen -projektin raportti. 2000.
266. *Pirjo Paalanen*: Työministeriön tasa-arvotilanne ja organisaatiouudistuksen tasa-arvovaikutukset, marraskuu 2000. 2001.
267. Euroopan laatupalkintomallin soveltaminen työhallinnossa. Kokonaislaadun arviointi ja kehittäminen -projektin raportti. 2001.
268. Työhallinnon toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2002 - 2005. 2001.
269. Toinen aalto. Työvoimapolitiikan uudistuksen jatkaminen. 2001.
270. Passiivisesta aktiiviseen. Kannustavuuden edistäminen -projektin raportti. 2001.
271. Esitys työvoiman alueellisen liikkuvuuden linjaukseksi. Palveluprosessin kehittäminen ja alueellinen liikkuvuus -projekti. Raportti I. 2001.
272. Palveluiden ryhmittely työnhakija-asiakkaiden palvelutarpeiden mukaan. Palveluprosessin kehittäminen ja alueellinen liikkuvuus -projekti. Raportti II. 2001
273. Työllisyyskertomus vuodelta 2000. 2001
274. *Jari Leskinen*: Alueellisen yhteistyön kehittämishanke. Loppuraportti. 2001

275. Syrjästä osallisuuteen. Syrjäytymisen ehkäiseminen ja yhteistyö työvoimapolitiikan toimeenpanossa - projektin raportti. 2001
276. Työnvälityksen työnantajapalvelujen kehittäminen - projekti. Loppuraportti. 2001
277. Työaikalain noudattamista ylempien toimihenkilöiden työ- ja virkasuhteissa selvittäneen työryhmän muistio. 2001
278. Työ- ja opetushallinnon yhteistyö nuorten työvoimapalvelujen ja oppilaanohjauksen alalla. Kouluyhteistyöryhmän muistio. 2001
279. *Hannu Magnusson*: Työvoimatoimistojen toimistoverkon kehittäminen. Toimistoverkkoprojektin väliraportti ja kehittämisehdotukset. 2001
280. *Marjaana Laine*: Ulkomaalaisen oikeudellinen asema Suomessa. Ulkomaalaisvaltuutetun toimisto. 2001
281. Finland's National Action Plan for Employment, April 2001. 2001
282. EU:n työllisyysuuntaviivojen mukainen Suomen työllisyyspolitiikan toimintasuunnitelma. Huhtikuu 2001. 2001
283. Maahanmuutto- ja pakolaispolitiikan kehittäminen ja yhteydet työpoliittikkaan –projekti. Loppuraportti. 2001
284. Kohti etnistä yhdenvertaisuutta ja monimuotoisuutta. Hallituksen etnisen syrjinnän ja rasismien vastainen toimintaohjelma. 2001
285. För etnisk jämställdhet och mångfald. Regeringens verksamhetsprogram mot etnisk diskriminering och rasism. 2001
286. Towards ethnic equality and diversity. Government Action Plan to combat ethnic discrimination and racism. 2001
287. Työmarkkinatukijärjestelmän kehittäminen. Projektin raportti. 2001
288. Tehoavatko toimenpiteet? Työllisyysvaikutusten arviointi (TYVA) -projektin loppuraportti, 2001.
289. Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja. 2001
290. Varautuminen suurten ikäluokkien aiheuttamaan työmarkkinamuutokseen. Projektin väliraportti. 2001
291. EU:n itälaajentumisen vaikutukset työvoiman liikkuvuuteen. 2001
292. *Sirpa Ahonen*: Mikä edistää muutosta? Kognitiivisten ajattelu- ja toimintastrategioiden muuttumisen yhteydet toiminnallisiin onnistumiskokemuksiin ohjaavan koulutuksen aikana. 2001
293. EU -projekti: Incentive Measures. Loppuraportti, Espoon osaprojekti. 2001
294. EU -projekti: Incentive Measures. Loppuraportti, Tampereen osaprojekti. 2001
295. EU -projekti: Incentive Measures. Loppuraportti, Mikkelin osaprojekti. 2001
296. EU -projekti: Incentive Measures. Loppuraportti, Työlinjan osaprojekti. 2001
297. EU -projekti: Incentive Measures. Loppuraportti. Yksilöllisten työvoimapalvelujen kehittäminen yhteistyössä asiakkaiden kanssa. 2001
298. *Arnkil, Spangar & Nieminen*: Incentive Measures - Silta Suomen työhallinnon modernisointiin? Evaluoinnin loppuraportti. 2001
299. Ulkomaalaisvaltuutettu. Toimintakertomus 1.1.2000 – 31.8.2001. 2001
300. *Pekka Salomaa*: Ratkaisukeskeisen kehityksen konstruointi ammattivalinnanohjauksen asiakaskeskustelussa. 2001
301. Työministeriön toimeenpano-osaston ohjausmenetelmät alue- ja paikallishallinnon ohjauksessa. Ohjausmenetelmät -osaprojektin raportti. 2002
302. Työhallinnon toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2003-2006. 2002
303. Tasavertaiset työmarkkinat/segregaation lieventäminen -projektin loppuraportti. 2002
304. Handbok om verksamhet i rehabiliteringssyfte. 2002
305. Työllisyyskertomus vuodelta 2001. 2002
306. *Pertti Linkola*: Työkäiset innovaatiojärjestelmään. 2002
307. Elinikäinen oppiminen työpoliittikassa. Projektin loppuraportti. 2002
308. Finland's National Action Plan for Employment, April 2002. 2002
309. EU:n työllisyysuuntaviivojen mukainen Suomen työllisyyspolitiikan toimintasuunnitelma. Huhtikuu 2002. 2002
310. *Terhi Takanen*: Työvoimatoimistojen asiakaspalveluprosessin kehittämiskoulutus. 2002
311. *Jussi Toppila*: Työministeriön tutkimustoiminnan kehittämissuunnitelma. Helsinki 2002. 2002

312. *Irma Hiltunen, Marja-Leena Leinonen:* Työministeriön tasa-arvotilanne, marraskuu 2001. 2002
313. Työlinjan toiminnan ja työvoimatoimiston puhelinpalvelujen kehittäminen. Projektin loppuraportti. 2002
314. OHJUS - ohjaus- ja neuvontapalvelut työhallinnossa. OHJUS -projektin raportti. 2002
315. BSC – 2002. Työministeriön BSC –projektin loppuraportti 2002. 2002
316. Selonteko kotouttamislain toimeenpanosta -projekti. Loppuraportti. 2002
317. Government Report on Implementation of the Integration Act. 2003
318. Työhallinnon toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2004 – 2007. 2003
319. *Anita Keskinen:* Vuorovaikutus ja dialogi verkko-oppimisessa. Työvoimaneuvojien PD –koulutuksen kokemuksia. 2003
320. Varautuminen suurten ikäluokkien aiheuttamaan työmarkkinamuutokseen. Projektin loppuraportti. 2003
321. Rakennetyöttömyyden purkaminen. Projektin raportti. 2003
322. Työllisyyskertomus vuodelta 2002. 2003
323. Maahanmuuttajien palvelujen kehittäminen työvoimatoimistossa. MaaTyö –projektin raportti. 2003
324. Ulkomaalaisten työntekijöiden työsuhteissa noudatettavien ehtojen valvonta. Työryhmän mietintö. 2003
325. Työvoiman rekrytointimahdollisuudet EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta. Maahanmuuttopolitiikan tulevat haasteet –projekti. 2003
326. *Riitta Männistö-Aho, Annika Juurikko:* Työttömyysturvan työvoimapolitiittiset edellytykset työttömyysturvalautakunnan ja vakuutusosoikeuden ratkaisukäytännön valossa. 2003
327. *Jarmo Palm & Seppo Manninen & Eeva Kuntsi:* Aloittavan yrityksen tuki ja näkökulmia itsensä työllistämisen lisäämiseksi Suomessa. 2003
328. Tietosuoja ja työntekijän valvonta. Työryhmän muistio. 2003
329. Vallan syrjässä. Tutkimus Etnisten suhteiden neuvottelukunnan toiminnasta. 2003
330. Opportunities for labour hiring from non-EU and non-EEA countries. The project on the future challenges to the immigration policy. 2003
331. Yhteinen palvelu kehitty - kehittykö yhteinen johtaminen? Työhallinnon, kuntien ja Kelan yhteispalvelukokeilun arvioinnin väliraportti. 2003
332. EU:n työllisyysuuntaviivojen mukainen Suomen työllisyyspolitiikan toimintasuunnitelma 2003. 2003
333. Finland's National Action Plan for Employment 2003. In accordance with the EU's Employment Guidelines. 2003
334. Työpolitiikan strategia 2003-2007-2010. 2003
335. Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen hankintajärjestelmän arviointi suhteessa toimintaympäristöön. Hankkeen loppuraportti. 2003
336. Työhallinnon toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2005-2008. 2004
337. Työllisyyskertomus vuodelta 2003. 2004
338. *Tea Raatikainen:* Ulkomaisen työvoiman hankinta. Selvitys ulkomaisen työvoiman hankintaan liittyvistä kanavista ja työnantajien palvelutarpeista EURES –työnvälityspalvelun kehittämiseksi. 2004
339. *Arnkil, Karjalainen, Aho, Lahti, Lyytinen, Spangar:* Yhteispalvelusta palvelukeskuskonseptin kehittämiseen. Yhteispalvelukokeilun arvioinnin loppuraportti. 2004
340. Kohti proaktiivista työvoimapolitiikkaa. Työhallinnon aluestrategia. 2004
341. Suomen työllisyyspolitiikan toimintasuunnitelma 2004. EU:n työllisyyspolitiikan suuntaviivojen mukaan. 2004
342. Finland's National Action Plan for Employment 2004. In accordance with the EU's Employment Guidelines. 2004
343. *Etnisten suhteiden neuvottelukunta:* Muuttoliikkeet ja etniset vähemmistöt Suomessa 1999 – 2004. Tutkimukset ja tilastot. 2004
344. Kala kuivalla maalla. Kotoutumisen edellytykset maahanmuuttajan näkökulmasta. 2005
345. Luova työote – tuottava työ. Työelämälähtöiseen luovuuteen perustuva tuottavuusstrategia. 2005
346. Työhallinnon toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2006 – 2009. 2005
347. Työmarkkinatuen aktivointi – yhteiskuntatakuu pitkäaikaistyöttömille. 2005

348. *Pentti Arajärvi*: Näkökohtia työttömyyden aikaisen turvan kehittamisestä. Työmarkkinatuen ja toimeentulotuen sekä niiden hallinnon ja rahoituksen kehittäminen. 2005
349. *Simo Aho*: Työmarkkinatuen saajien rakenne, työhistoria ja osallistuminen aktiivitoimiin. 2005
350. Työllisyyskertomus vuodelta 2004. 2005
351. Yhteistyössä kotoutumiskoulutusta toteuttamaan. Työ- ja opetushallinnon työryhmän raportti. 2005
352. Hyökyaalto-projektin loppuraportti. 2005
353. Työvoimatoimiston palvelumallin uudistaminen. Hankkeen loppuraportti. 2005
354. Polku työelämään. Tuettu työ ja uudistunut palkkatuki. 2005
355. Työryhmän ehdotus hallituksen maahanmuuttopoliittiseksi ohjelmaksi 2005
356. Työvoimatoimiston keskeiset työprosessit ja niiden tuottavuuden kehittäminen. 2005
357. *Elina Uitamo*: Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen sukupuolivaikutukset. 2005
358. Perhevapaasäännösten toimivuus. Perhevapaasäännösten toimivuutta arvioivan työryhmän raportti. 2005
359. *Kirsti Palanko-Laaka*: Määräaikaisen työn yleisyys, käytön lainmukaisuus ja lainsäädännön kehittämistarpeet. 2005
360. Työhallinnon toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2007 – 2011. 2006
361. Väyliä työhön. Tupo 2 –työryhmän mietintö. 2006
362. E-työ toimeksi. E-työn yhteistoimintaryhmän ehdotus valtioneuvoston periaatepäätökseksi. 2006
363. Työllisyyskertomus vuodelta 2005. 2006
364. Pieni yritys työnantajana. Pienten työnantajien erityiskysymyksiä ja työoikeudellista osaamista selvittävän työryhmän mietintö. 2006
365. Aikuisopiskelun tietopalvelujen, neuvonnan ja ohjauksen kehittäminen. Opetusministeriön ja työministeriön asettaman valmisteluryhmän ehdotukset toimenpideohjelmaksi. 2006